

ТРИЗЕНБІК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 30-31 (580-81) Рік вид. XIII. 8 серпня 1937 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 8 серпня 1937 року

Цього разу руйнуюча совітська робота торкнулася дуже близька й дуже наглядно інтересів великих держав, хоч невидимо та робота тягнеться з давнього часу і вивести яку на денне світло стараємося і ми в міру наших спроможностей.

Справа йде про останні перипетії в Лондонському комітеті для неінтервенції в Іспанії, в якому локалізувати війну й не дати їй обернутися в нову війну світову стає все трудніше саме через маневри московських совітів.

В той час, як усі великі держави, що представлені в тому Лондонському комітеті прикладають усіх зусиль, щоб не дати іспанському пожарові вийти по-за межі тієї країни, большевицький представник, у повній згоді з планами Комінтерну про викликання нових збройних зударів між «буржуазними» державами, все підкладає міни під усі старання мир утримати.

Ця показова московська лекція не проходить, здається, даремно. Ми бачимо, як останніми днями зближуються до себе великодержави, ураховуючи небезпеку. І ми бачимо, як разом з тим навіть у тих держав, що являються союзниками Москви, все поширюється правдива опінія про того свого неfortunного союзника. Появляються голоси, які виразно виступають не лише проти совітської Росії, але й такі, які виразно говорять, що на її місці на сході Європи бажано було б уже одного дня побачити — вільні незалежні держави вільних народів, які зараз уярм-

лено в московській тюрмі народів, і між якими Україна займає чільне місце.

Цей процес оздоровлення у одних, пробудження у других — неперестанно йде й поглиблюється. І здається вже найвищий час, щоб перед усім світом у весь свій зріст встала одна непереможна істина, яку необхідно твердо пам'ятати. А саме, що доти будемо мати московські інтервенції в Іспанії, революційні плани в Китаю і т. д., поки у Москви самим радикальним способом не буде віднято можливість робити в світі її підірвні махинації, доки на розбитках совітської Росії на європейському Сході не займе свого місця заборона Європи зі Сходу вільна Українська Держава разом з такими-ж державами інших народів, що чекають на своє звільнення.

* * *

До того свого звільнення Україна готується і працює, де лише можна, де на ту працю дозволяють їй умови сьогодняшнього її поневолення.

Україна не забуває при тому й меча, того наймогутнішого чинника й аргумента в руках сильного народу, чинника, що говорить своє останнє слово, коли нарід вміє той меч відповідно тримати в руках і відповідно користати з нього.

Щоб пригадати собі ці істини на еміграції, наші військові кола, по всіх місцях свого перебування тепер, особливо урочисто влаштовують свята двадцятиліття відновлення оружноі сили нашого народу — Української Армії.

Згадуємо на цих святах наше минуле, пишаємося героїчними подвигами нашої Армії, розглядаємо наші хиби і учимося на них. Але очі наші при всьому тому зверовано тепер наперед. Наперед, до тої майбутньої Української Армії, що своїм мечем здобуде нам наш край і стане твердо на її кордонах; до тієї нашої майбутньої Української Флоти, що мусить володіти для нас нашим морем.

І це саме тому ми так старанно плачемо і на еміграції наші військові традиції, це саме тому ми так задрісно оберігаємо наші військові організації. Коли-ж наші військові та взагалі всі емігранти так всемірно підтримують свої військові організації і ша-

нують Українську Армію та її славне минуле — показує це, що й загал наш тако-ж здає собі справу з того, що таке меч в руках народу, коли він стоїть перед розрішенням своєї долі і своїх інтересів.

* * * *

250 літ тому Гетьман Іван Мазепа взяв у свої руки гетьманську булаву. Учений гетьман-поет, гетьман-музикант увійшов до української історії, як Великий, за збройний чин, за оружний виступ проти Москви, що гнобила і ще досі гнобить Україну.

Цей збройний чин Івана Мазепа хоч і закінчився неуспіхом, але створив він нову традицію оружної боротьби, дав імпульс до продовження тієї боротьби цілим наступним поколінням і показав шлях до звільнення — підготовку до нової оружної боротьби, яка має скінчитися успіхом.

Більше двох українських століть пройшли з цією печаттю волі і духа І. Мазепа, поки минулої революції й війни за звільнення нашого народу та відродження Української Держави не перебрав на себе, не став сам символом визвольних стремлінь України його наступник — С. Петлюра, поки «мазепинство» не перетворилось у «петлюрівщину».

Прошли віки, протягом яких Український Народ заховав глибоку пошану для свого Великого Гетьмана. За ці віки наша історія дала нам нових великих людей і нових вождів, які володіють тепер українськими душами. Але ніколи не згладиться з народньої пам'яті постать улюбленого лицаря української землі, який вийняв із похви меча, щоб, в обороні української державности, разити ним московського деспота.

НА УВАГУ УКРАЇНЦЯМ, ЩО ІДУТЬ ДО ПАРИЖА НА ВИСТАВУ

На міжнародню виставу в Парижі з'їздяться люди звідусіль, чимало збирається й українців з рідного краю та з еміграції. Землякам нашим слід пам'ятати, що в чужому місті є українське культурне огнище — Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі, 41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris-9.
Телефон: TRU 53-36.

ТЕРОР В СССР І УКРАЇНСЬКІ ЗАВДАННЯ В ЄВРОПІ

Завдання ці можна означити коротко — зрозуміти сучасні події в СССР, устійнити напрямок їх розвитку і з'ясувати міродайним чинникам Європи, чого вони можуть чекати від Московщини в найближчій часі.

Розвиток внутрішніх подій в СССР посувається безперечно все швидше концентричними колами в напрямі до остаточної катастрофи в їх центрі. Всі намагання московського уряду вирватися з фатального кола, до якого він потрапив, заступити круговий напрямок розвитку подій простолінійним, не дають бажаних результатів. Московський уряд сам опинився у в'язниці, яку так старанно будував для інших. Всі його намагання відостатися з неї, прилучитися до життя «буржуазної» Європи, успіхів не мали. Тепер лишається ще надія втягнути Європу до катастрофи, яка загрожує СССР.

Типовим для сучасного внутрішнього становища СССР являється цілковитий брак нових засобів побороення старої хвороби, що розпочалася разом із початком большевицької доби московського деспотизму. Всі нові засоби побороення старої кризи показалися непридатними. Кожна нова спроба приводила нехибно до найстарішого засобу московської політики, терору. Але уживаний стало й безмежно терор втрачає самий сенс свого вжитку. Терор спрямовано нарешті й проти самих москвинів, тому й за те, що вживаний ними безмежно проти чужих націй, він не дав бажаних результатів. Терор зробився нарешті властиво єдиним справжнім чинником «демократизму» в СССР, зрівнявши високого достойника Тухачевського та інших з останнім колхозником, якого розстрілюють за «крадіж» його власного збіжжя. Уживаний безмежно й безглуздо терор розминається із своєю метою, втрачає кожне конкретне значіння, перетворюється в елементарне лихе, в пошесну недугу, якої можна стеретися, але від якої неможна забезпечитися.

Сучасний терор різниться від попереднього головню тим, що переважна частина його жертв властиво не знає, за що їх трапляє це урядове лихо. Давніше карав «меч пролетарської революції» за «злочини» більше-менше означені, за активну приналежність до чужої нації, за намагання уникнути голодової смерті шляхом «крадіжки соціялістичного майна», за самооборону проти стаханівського визиску та інші, у всякім разі конкретні «злочини». Але поважна, коли не переважна частина жертв сучасного терору несе кару за злочини наскрізь фантастичні—«шпигунство», «диверсію», «фашизм», «троцькізм», «бухарінізм» і т. д., про які пересічний совітський підданець або не має найменшого поняття, або довідується з самої совітської преси.

Друга категорія «злочинів» походить із очевидної неможливости виконати наскрізь недоречні й суперечні жадання, які

московські можновладці ставлять до нещасливих мешканців со-
вітської в'язниці народів. Жадати, наприклад, од совітських
«громадян», які коли не родилися, то у всякім разі перебули два
десятки років під страшним тягарем московського деспотизму,
щоб вони раптом поробилися «демократами», остільки-ж без-
глуздо, як жадати від вола, щоб він почав літати. Жадання само-
критики, річевої критики інших, самодіяльності, політичної
активності, діяльної участі у «виборах» різного роду, незалеж-
ности вдачи та інших демократичних і парламентарських чеснот
в жахливих умовах большевицької інквізиції остільки несамови-
ті, що масова психоза самооскарження на процесах і на звичайних
зборах та в пресі робиться цілком зрозумілою.

Остільки-ж безглуздими, бо неможливими до виконання,
показуються жадання, які центральний уряд ставить до локаль-
них урядів, спеціально на окупованих чужонаціональних зем-
лях, де опір населення стало зростає. Московський уряд, що збу-
дував цілу державу на системі московського хижачтва, жадає,
щоб низовий совітський і партійний апарат був кращий, здіб-
ніший і сумлінніший, ніж самий московський осередок. Від
локальних сатрапів жадається розуму, самодіяльності, енергії,
самостійности й самопосвяти, прикмет, які в шорах московського
централізму наскрізь неможливі і в здеморалізованім та стерори-
зованім оточенні совітської бюрократії, моглиб допровадити влас-
ників цих незвичайних прикмет найкоротшим шляхом до роз-
стрілу, чи принаймні до в'язниці й заслання. Від окремих сатра-
пів жадається виконання і перевиконання планів, яких при за-
гальнім занепаді і дезорганізації совітської господарки та при
спротиві немилосердно визискуваного селянства і робітництва,
спеціально на окупованих землях, виконати належно, очевидно,
неможливо. Отже головні зусилля бюрократії спрямовано й не
на виконання неможливих планів, а на уникнення кари за їх
невиконання. А це можливо шляхом «очковтирательства» (сфаль-
шованого справоздання), перевалення відвічальности на чужі
плечі чи утворення місцевого оборончого тресту проти московсь-
кого втручання до місцевих справ, звичайно на окупованих
землях.

Повстає справді питання, яке значіння може мати терор,
доведений до абсурду? Його значіння полягає в тім, що він зро-
бився самоціллю. Завданням терору являється тероризувати всіх
і кожного, за все і за ніщо. Вигода кари за фантастичні злочини
полягає в тім, що покарати можна кожного, і то цілком неспо-
дівано. «Меч революції» має висіти на волоську над кожним і від-
бити у всіх охоту до опозиції проти «геніяльного і улюбленого»
Сталіна. В тім полягає зміст «найдемократичнішої в світі консти-
туції». Тим самим вертається властиво терор до свого початкового,
дуже обмеженого, наскрізь негативного завдання з перших часів
воєнного комунізму. Всі намагання московського уряду осягти
терором якісь позитивні завдання господарської чи суспільно-

політичної відбудови держави кінчилися таким чином цілковитою поразкою.

Із сліпого кута, в якій московській терср запровадив ССРСР, виходу в його межах нема, отже його можна знайти лише в розбитті ССРСР на його складові національні частини. Це мусить знати Європа. До цього переконання мусять прийти й ті держави, що в'яжуть ще якісь надії з існуванням московської деспотії. Українським завданням по цей бік кордону являється зменшити все ще дуже велику відстань, яка існує між цілком вистачальною поінформованістю європейського суспільства про дрібні навіть події в межах ССРСР і цілковитим незрозумінням значіння навіть дуже поважних подій, особливо у Франції та Англії. Взірцем цього контрасту між знанням совітських відносин і зрозумінням їх є між іншими і остання книжка Андре Жіда — «Поправки до мого повороту з ССРСР». Він, а зрештою й такий рішучий та послідовний противник большевиків, як Доріо, не розуміють ще того, що цілий большевизм тримається на боротьбі між Московщиною та чужими націями ССРСР і є непереможний доти, доки Московщина панує над поневоленими націями. Ще менше, ніж у Франції, знаходимо дійсного зрозуміння совітських відносин у Англії.

З огляду на такий стан треба українську інформаційну роботу в Європі поважно зреформувати. Не маючи досить сил і засобів, щоб її поширити, треба звернути більшу увагу на якісний бік українських інформацій чужими мовами, пристосувати їх до того факту, що велика європейська преса подає дуже багато і подаватиме очевидно ще більше відомостей і з чужонаціональних земель ССРСР, але освітити належно ці відомості, очевидно, не може. Піднесення якості українських інформацій в Європі можливе перед усім шляхом концентрації тих нечисленних і кволих осередків, що працюють вже в різних місцях, та узгідненням головніших засадничих пунктів національно-політичного програму інформаційної акції. Організація розповсюдження інформацій про боротьбу націй проти Московщини має з огляду на відносно вузьке коло їх поширення не менше значіння, ніж національно-політична вартість. Тузин повідсмень, що дістаються до керівних центрів європейської політики і суспільної думки, мають без порівняння більше значіння, ніж сотки їх в другорядних провінційних денниках, чи пущені на вітер. А на тисячні наклади ніяка українська кореспонденція чужою мовою собі дозволити не може. Так само й поодинокі протимосковські повідомлення мають без порівняння більше значіння, ніж тузини «протибольшевицьких» повідсмень, які розповсюджує сотками й сама еміграційна московська преса, що провадить вірнопідданську опозицію проти кремлівських можновладців. Зокрема треба звернути особливу увагу на актуальність національно-політичних повідсмень та устійнення логічного зв'язку між внутрішніми подіями в ССРСР та московською акцією в Європі. Актуаль-

ність повідомлень вимагає тако-ж тіснішого співробітництва між інформаційними українськими органами та представниками на різних інтернаціональних сходинах, конгреси національних меншин, прихильників Ліги Націй і т. ін.

Нова хвиля несамовитого московського терору на чужонаціональних землях не лише обов'язує українців в Європі зміцнити всіма засобами пресову й інформаційну акцію, а й дає добру нагоду для цього. Судові комедії і звичайні масакри, які уряджують тепер московські можновладці, не лише викликають огиду й обурення в культурних колах Європи, а й витворюють переконання, що московський уряд уживає останні засоби для вдержання своєї влади на окупованих землях в межах СРСР. Разом з тим московська інтервенція в Іспанії та в Хінах дає добру нагоду українській інформаційній службі в Європі довести європейській політичній думці, що окупаційний режим на землях поневолених націй мусить нехибно пхати Московщину до нових хижацьких авантур в Європі та Азії.

М. Данько

НА ВИСТАВІ ПРИСВЯЧЕНІЙ ПАМ'ЯТІ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ В УКРАЇНСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ ім. С. ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

З нагоди 250-ліття обрання Івана Мазепи Гетьманом України (25 липня ст. ст. 1687 року) Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі влаштувала присвячену його пам'яті і на його пошану виставу.

Вистава пам'яті Мазепи в Бібліотеці імені Петлюри. Два імені: Мазепа — Петлюра. Два велетні української історії, дві епохи. Але скільки спільного... Боротьба з тим-же одвічним ворогом за ту-ж самостійну, ні від кого незалежну Україну. І... смерть одного й другого на чужині.

З такими думками я прийшов на виставу. Скільки треба бажання й праці, щоб тут, у Парижі, без матеріальних засобів, без можливості дістати експонати з України, влаштувати подібну виставу. Але виставу влаштовано, і влаштовано добре. Все, що пощастило дістати, і все, що має відношення до Мазепи і його епохи, розташовано в двох салях. В першій салі Мазепа історичний в другій — легендарний.

Цілу стіну першої салі відведено під репродукції з різних портретів Мазепи; таких репродукцій 25. Центральне місце займає великий декоративний портрет І. Мазепи на тлі його герба, зроблений з гравюри Галаховського, роботи Л. Перфецького. Звертає на себе увагу велика гравюра одного з найкращих українських графіків В. Масютина, як і медаль його-ж роботи.

Далі йдуть автографи й підписи Мазепи. На столі лежить французький журнал L'Autographe з р. 1865, де серед підписів великих людей є й підпис Мазепи. Кільки репродукцій з універсалів великого Гетьмана (оригінали в Національному Музеї у Львові). Світлини: печатки Мазепи, його шаблі, бандури, ложки (срібна, а кінець ручки відкручується, із зубочисткою). Мазепа добре грав на бандурі, його пісню «Ой біда, біда тій чайці небозі» співають і досі.

Гетьман І. Мазепа був і поетом. Кінець його думи «Всі покою щиро прагнуть» — всім знаний:

«Озьмітеся всі за руки, не допустіть гіркої муки
Матці своїй більш терпіти. Ну-те врагів, ну-те бити.
Самопали набивайте, острих шабель добувайте,
А за віру хоч умріте і вольностей бороніте:
Нехай вічна буде слава же през шаблю масм права».

Ці слова виписано на великій таблиці. На другій стіні виписано слова присяги Мазепи.

Дбаючи про розвій національної культури, І. Мазепа будує нові церкви й реставрує старі. Ним збудовано в Києві: Миколаївський собор, церкву св. Юра, Братську церкву Богоявлення і церкву Вознесіння в Переяславі та ин. До останніх часів на олтари Лаврської церкви в Києві зберігався портрет І. Мазепи, який відновив був Печерську Лавру і обвів її кам'яною стіною. Софійський собор у Києві був одреставрований на кошти Мазепи. Новий будинок Духовної Академії, студенти якої дивляться на нас з гравюри початку XVIII віку, те-ж було збудовано Мазепою. Але не тільки на Україні залишив Мазепа пам'ятки про себе. В далекому Єрусалимі в православному Катедральному Соборі переховується плащаниця, різьблена на срібній дошці «подаєним Ясневольможного Його Милости Пана Іоанна Мазепи Гетьмана Українського». Кільки літ тому назад в румунській національній бібліотеці знайшли євангелію арабською мовою, яку було надруковано коштом Мазепи. На виставі є світлини з перших двох сторінок цієї євангелії і титульна сторінка з гербом Мазепи і віршем на його честь грецькою мовою.

1932 року українці святкували 300 роковини з дня народження Гетьмана І. Мазепи. З цієї нагоди д-р Трепке їздив у Галац (Румунія) для розшуків його могили. Гетьмана було поховано в монастирі Св. Юра в Галаці, але де знаходиться тепер його могила, точно невідомо. Залишилась надгробна плита, яку було поставлено 1739 року на спільній могилі Гетьмана І. Мазепи і румунського боярина Сардара Дерекчі баші. Церква Пречистої Діви в Галаці і вулиця, що до неї веде, й досі звуться Мазепиними. Світлини із своєї подорожі д-р Трепке надіслав на виставу.

Третю стіну салі відведено експонатам, що ілюструють союз І. Мазепи з Карлом XII і боротьбу з Москвою. На тлі шведського

Гетьман Іван Мазепа
Медаль роботи проф. В. Масютина.

прапору портрет Карла XII і його королівський герб. Кільки мап походу Карла XII на Україну, олії й гуаші маляра Л. Перфецького і репродукції з картини інших малярів, ілюструють тогочасні бої. Кільки акварелів українського й шведського війська дають певну уяву що-до одягу й зброї тих часів. Високо під стелею 17 таблиць, оздоблених українськими і шведськими військовими ознаками з назвами місцевостей, де були бої з московським військом. На цій-же стіні окремий жалібний куток, присвячений пам'яті полеглих шведів і українців, замучених у Батурині, Лебедині і на Запорозькій Січі. Прекрасно зроблена композиція з козацької зброї часів Мазепи: бунчук, шабля, спис з прапорцем, бандура, шапка... Бракує тільки люльки.

Під час останньої нашої визвольної боротьби кілька військових частин носили ім'я Мазепи. На виставі є композиція з військових значків з повними назвами цих частин. Є світлина кружляка Української Чорноморської флоти — «Гетьман Іван Мазепа».

На четвертій стіні — портрет С. Петлюри із стрічкою на ньому од вінка на могилу Головного Отамана «од першої Школи ім. Гетьмана Мазепи в Рівному».

На двох великих столах розкладено книги різними мовами й різного змісту про І. Мазепу. Крім українських, є книги мовами французькою, шведською, італійською, польською, російською. На окремому столі зібрано музичні твори, написані на сюжет Мазепи: опери й інше.

Дверима, на яких таблиця з народнім прислів'ям: «Від Богдана до Івана не було гетьмана», переходите до другої салі. В цій салі все зібране відноситься до Мазепи легендарного. Легенда про Мазепу утворилась з легкої руки Вольтера, що в своїй книзі «Історія Карла XII» описує одну любовну пригоду, яка ніби трапилась була з І. Мазепою за його молодих літ. Один польський пан, довідавшись про любовну інтригу І. Мазепи з його жінкою, звелів своїм слугам прив'язати роздягненого Мазепу до спини необ'їждженого коня. Наляканий стрілами з пістоля кінь приніс Мазепу на Україну, де козаки його й знашли. Цю легенду, поетично опрацьовану перше Байроном, а потім Віктором Гюґо, використали західно-європейські маляри, композитори й письменники. На стінах у другій салі є кілька репродукцій з картин різних малярів. Впадають до очей своїм прекрасним виконанням і розміром (100 на 75 см.) дві репродукції з картини французького маляра Г. Верне: одна, на якій женуться вовки за конем, що до нього прив'язано Мазепу, і друга — Мазепа, прив'язаний на коні, що впав серед диких коней. До речі сказати, копія останньої картини висить в Палаті Депутатів у Парижі.

12 кольорових гравюр дешевого популярного видання невідомих авторів з підписами мовами французькою, іспанською й німецькою. Репродукція з картини Буланже «Тортурі Мазепи». Оригінал її знаходиться в Музеї в Руані, а оригінали Верне — в Авіньоні.

Дві макети маляра Перфецького подають ідею театральної інсценіровки. Тут-же бачимо два проспекти (чеський і французький) фільма Мазепи, які так і лишилися в проєктах. На цій-же стіні і бронзовий барельєф, зроблений з картини Верне. Дві таблиці з іменами: на одній — малярів, а на другій — композиторів різних країн, що використали легенду про Мазепу для своїх творів. Подано тако-ж кілька фотографій українських та чужинних письменників, малярів і композиторів, що обрали були собі І. Мазепу за одну з тем своєї творчості. Коли постать Мазепи історичного цікавить українських письменників і істориків, то Мазепа легендарний цілком належить чужинцям. На сюжет легенди написано 10 опер, з яких лише одна написана автором українського походження (Сокальський, з Харькова), а решта — чужинецькими композиторами. Маляри й письменники, що опрацьовали легенду, майже всі чужинці. Для створення великого, чи то літературного, чи музичного твору, як опера, наприклад, одної голої легенди було замало. Тому чужинецькі мистці, опрацьовуючи її в той чи інший мистецький спосіб, додавали до неї різ-

ні історичні факти, і таким чином знайомили світ із історією і побутом України.

Як часто широка публіка мало знає про це все. І тому відвідати цю виставу буде цікаво кожному, і не лише українцеві, щоб у далекій од України Франції, коли Україну поки ще тримає в своїй владі ворог українського народу і нашого великого Гетьмана, розглянути виставу його імені та прослідкувати його велику популярність у всіх ділянках мистецтва.

В маленькому коритарі розписуюся в книжці відвідувачів, і крізь одчинені двері, що ведуть до першої салі, на стіні читаю напис-цитату з «Історії Карла XII» Вольтера: «L'Ukraine a toujours aspiré à être libre» — Україна завжди прагнула бути вільною.

Відвідувач

ДВАДЦЯТА РІЧНИЦЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ СИЛИ В ШАЛЕТІ

Річне військове свято цього року в Шалеті, у двадцяті роковини відновлення Української Збройної Сили, пройшло особливо урочисто і заслуговує на те, щоб бути спеціально відміченим, тим більше, що не було цього року ще такого військового свята в Парижі, і це свято, що відбулося тепер у Шалетській філії Військового Товариства, являється як би святом цілого Товариства, який характер йому надала також і присутність на ньому голови Товариства ген.-хор. О. Удовиченка.

Програм цього військового свята складався з доповіді про Українську Збройну Силу останніх часів та вистави п'єси «Отаман Пісня», що відбулися в суботу, 24 липня, в театрі Української Громади в Шалеті, та обіду, який мав місце другого дня, в неділю.

* * *

Перед початком п'єси «Отаман Пісня», більше як годину доповідь про Українську Армію виголосив полк. Вержицький, який подав аудиторії весь перебіг формувань і збройного чину українського війська за минулою революцією і війни на всіх українських землях. Пройшли в пам'яті спогади про свої полки, дивізії, корпуси, армії, про свою Чорноморську флоту, насунулися думки про можливості, які відкривалися перед нами, перед усім народом нашим, і зтискалося серце од свідомости великої втрати, од почуття болю за нашу неготовість взяти, створити все, що взяти тоді й створити було можна.

Україна мусить бути не лише державна, але й могутня. І думки про ту можливу могутність приходять тако-ж тоді, коли обертаємось до нашого війська і особливо до нашої воєнної флоти. І коли під час доповіді про українське військо і флоту лица у всіх слухачів на салі були зосереджені й поважні, здавалося, що всі, хто слухав ту доповідь, мали як раз ті самі гадки на думці — жаль про втрачені можливості і бажання, гаряче бажання в майбутньому всіма силами прислужитися до творення нового сильного, могутнього українського війська, нової сильної, могутньої флоти, які твердо стануть на ними-ж закреслених кордонах українських і на Українському морі, яке нам у спадщині дорогоцінній залишили наші стародавні предки.

«Отаман Пісня» — нова українська п'єса М. Чирського з останніх часів, п'єса з боротьби українських повстанців проти московських більшовиків.

Ця цікава п'єса заслуговує на те, щоб її грали більше на українській сцені. Як чувати, увагою вона користується й по інших країнах, де перебувають наші земляки на еміграції, і що й по інших країнах її збираються виставляти.

Отаман Пісня — це повстанський отаман одного з повітів, в якому точилася активна боротьба з комуністичними зайдами. Ролью цю п. Г. Маслюк, в грі якого видно старого й досвідченого драматичного аматора, виконав з повним успіхом. Особливо ефектовними сценами в його грі вийшов напад на большевицький штаб та остання сцена, яка отамана Пісню характеризує, як відданного українського патріота, що для національного діла може жертвувати всім своїм родинним життям, своїми особистими інтересами, і який кохається в українській пісні, відкиля й назва йому — отаман Пісня.

Пан О. Сопільник удачно передав роль поручника-галичанина, помішника отамана й організатора, дисциплінованого старшину, який всю свою душу вкладає у приведення в належний лад і порядок дорученої йому роботи.

В п'єсі є кілька ролей повстанців, які виконали пп. В. Ємець, П. Негодін, І. Охмак, М. Сачок. Їхня гра кожного зокрема, як тако-ж і групова залишає у глядачів добре враження. Пан В. Ємець в ролі повстанця Тарасюка добре дав тип досить розповсюджений у нас за минулої революції.

Ролью Кислиці, гімназійного професора, в домі якого міститься штаб повстанців, а потім штаб большевиків, з великим успіхом передав п. І. Шаповал, а його доньку Люби, гімназистки, — пані В. Охмакова. Пані А. Бакумова мала роль Ірини, дружини большевицького воєнрука, що була давніше дружиною отамана Пісні. За добре проведення своєї драматичної ролі п. Бакумова, як і за успішний виступ у ролі Люби п. Охмакова та п. Е. Омельчанкова, що виступила в ролі української жінки, нагороджені були букетами квітів, які їм піднесено було з публіки.

Добрий був молоденький хлопець Д. Єкчинський в ролі Шурка, гімназиста, брата Люби і добровольця у повстанському відділі Пісні. Це тип тої нашої незабутньої героїчної молоді, що давала приклад національної поведінки і старшим та несла свої юнацькі голови під Крути.

Воєнрука у большевиків добре заграв п. В. Григораш, якого ми знаємо, як і більшість артистів, що грали того вечера, і з інших численних п'єс, що пройшли в Шалеті, а пройшло їх там уже більше сотні. Пан Г. Безносюк з неменшим успіхом оддав роль жида, голову ревкому, що насаждав на Україні ідеї диктатури пролетаріату та нову «мораль» і зпричинявся до відновлення московської влади під новою формою.

Але не лише москалі й жиди сунули з большевицьким військом на Україну. Були і свої яничари. І одного з таких новітніх яничар добре представив п. Г. Яремчук в ролі матроса Чорноморської флоти, українця, що був у большевиків помішником жида-комісара. Нарешті роль червоноармійця з успіхом провів п. С. Давиденко.

П'єса в цілому дає різні почування для українця — і сумні, і відрадні, з явним нахилом у бік цих останніх. Годилася б ця п'єса, як добрий пропагандовий український матеріал і для народніх сільських театрів, коли б де треба було боротися з большевицькими впливами. Моральна перевага української сторони в українсько-совітській війні, героїчі боеві вчинки повстанців, розстріли десь за сценою совітського комісара й свого яничара, зривання з стіни портрету Леніна й червоного совітського шмаття — все це разом з тим добра школа і остоорога.

Але як би не була доброю гра артистів, якими були найвидатніші члени аматорського гуртка в Шалеті, без належного керівництва й режисури ніколи не дасть вона належної цілоти. І старанну підготовку, досвід

Філія в Шалеті Товариства б. Воєнків Армії УНР у Франції

Сидять посередині — проф. М. Славінський і голова Т-ва ген.-хор. О. Удовиченко. Творуч од них голова Української Громади в Шалеті п. Ю. Бацуца та голова філії Т-ва в Шалеті сотн. П. Пашин; праворуч з краю — генеральний секретарь Т-ва п. М. Ковальський

і дбайливість можна було бачити в кожній дрібній сцені п'єси. Чому й не треба дивуватися, бо режисував п'єсу п. В. Ковтунів, який є бувшим артистом трупи Садовського.

Виставлена п'єса вирізняється ще й своїми хоровими співами, які часто чути за сценою. Співають наші повстанці. Цей хор повстанців, який добре співав і яким диригував відомий диригент п. В. Ковган, робив велике вражіння не лише своїм співом; співаючи, він служив тако-ж місцями, як би сказати, і фоном для гри отамана, який і Піснею звався саме через свою любов до української пісні. Особливий ефект робила пісня «Гей, браття повстанці, рушаймо в бій», аранжував яку тако-ж п. Ковган.

Загальне вражіння од вистави як найліпше. Після неї відбувся ще бал, який затягнувся до пізнього часу, і який особливо молоді довго не хотілося покидати.

* * *

Другого дня, в неділю, о год. 1-ій, в помешканні Української Громади відбувся влаштований шалетською філією Військового Товариства обід, на який було запрошено, крім членів філії з родинами, тако-ж учасників п'єси, гостей з Парижа й багато місцевого українського громадянства на чолі з головою Української Громади п. Бацуцою. Головував на обіді ген.-хор. О. Удовиченко, а господарем був голова шалетської філії Військового Товариства сотн. Пашин, який на початку виголосив привітальне слово та підкреслив значіння військового свята. Далі голос забирали під час обіду ген.-хор. Удовиченко та п. Бацуца, виголошуючи цікаві промови.

Пройшов обід в милій товариській атмосфері та із співами, під кінець, українських пісень.

ПОДІЇ В ССРСР І УКРАЇНА

Під таким заголовком щомісячний «Bulletin du Bureau de Presse Ukrainien», що виходить у Парижі французькою мовою і подає відомості про Україну, приносить у своєму останньому числі 23-24 з 30 червня нищеподане інтересне повідомлення з приводу розстрілу совітського маршала Тухачевського.

У маніфесті до червоної армії після засудження на смерть маршала Тухачевського і його товаришів, опублікованому агенцією «Тасс» 13 червня, маршал Ворошилов заявляє, що осуджені «чекали помочи від своїх господарів, тоб-то од військових фашистських кол одієї чужої держави. А в нагороду за цю поміч вони готові були віддати совітську Україну і розчлїнити нашу країну».

Таке-ж обвинувачення було закинута московським урядом і засудженим у процесі Зінов'єва-Радека, яким тако-ж ставилося у вину бажання розчлїнити ССРСР і намір віддати Україну одній чужій державі.

Приймаючи на увагу, що всі групи москвських большевиків являються завзятими імперіалістами, цілком неможливо припустити, що такий Зінов'єв або Тухачевський, як рівно-ж такий Єжов або Сталін могли б добровільно віддати якусь країну, завойовану Москвою. Значно більше можливе, що взаємні обвинувачення московських імперіалістів виходять з того факту, що українське питання в ССРСР стає найбільше невралгічним пунктом теперішньої ситуації Москви, і що керівники ССРСР, знаходячися перед повстанням народів, пригнічених Москвою, у своєму безумстві стараються ще більше розпекти російський шовінізм і мілітаризм і підняти всю Московщину проти визвольних рухів підбитих земель.

Національна Україна в кожному разі не чекає свого визволення ні од темних махинацій груп московських большевиків, що сперечаються за владу в ССРСР для того, щоб ліпше роздушити пригнічені народи, ні од якої-будь чужинецької помочи, але виключно од своїх власних сил, які ростуть з кожним днем і які непокоять Москву до такої міри, що вона починає обвинувачувати цілий світ в зазіханнях на Україну.

Реальні факти, зареєстровані останнім часом і які мають місце тепер на совітській Україні, значно ліпше, ніж брехні московських маніфестів, доказують, що ситуація дійсно є такою, як ми її описали.

А саме, на початку біжучого року загальна ситуація на Україні стала так тяжкою, що московський совітський уряд зняв з поста диктатора на Україні Постишева і зарядив велику чистку комуністичної партії України та адміністрації, чистку, яка продовжується і тепер. Тако-ж розкрито в березні місяці в Києві і Харькові широку конспіративну національну організацію війсь-

кових, члени якої намірялися під час осінніх маневрів на Україні забити Ворошилова і його штаб та підняти національне повстання.

Останнім часом продукція Донецького басейну катастрофічно впала з причини зпротиву робітників-українців експлоатації їхньої праці Москвою. Нарешті у місяці березні совітський уряд із жахом констатував, що підготовчі роботи до жнив на Україні були в такому-ж катастрофальному статі, як і здобування вугілля в Донецькому басейні...

Розуміючи всю поважність для себе ситуації на Україні, московський уряд мусів був знайти спосіб пояснити стан річей своїм прихильникам і московському народові. Він одновив систему царської охранки, яка завжди у всьому обвинувачувала інородців, жидів і студентів. Тепер Москва обвинувачує у всьому суперників Сталіна і фашистські держави. Але так як брехні охранки не могли врятувати Росії царської, так вони не врятують і Москви большевицької. Наближається час, коли підбиті ССРСР народи розвіють усі імперіялістичні брехні й оголосять свою цілковиту незалежність од ССРСР, що потоне у своїх власних переступках.

«КАТОЛИЦЬКІ» ПРЕСОВІ МЕТОДИ «НОВОЇ ЗОРІ»

В «Новій Зорі» з 29 липня с.р., ч. 56, в цім органі скоропадчувів знаходиться й наступна нотатка, яку необхідно подати до ширшого відома для освітлення християнського світогляду попличників ставіславівського Єпископа, що прославився недавно на всю Галичину своїм жидівським адвокатом Ляксом, якого польська влада, як ошуканця, замкнула на кілька років до в'язниці.

От що «Нова Зоря» пише з приводу відкриття при Українській Бібліотеці ім. Симона Петлюри в Парижі вистави на пошану Гетьмана Івана Мазепи:

«На пошану гетьмана Ів. Мазепи. Сього року минає 250 літ, як Іван Мазепа обняв гетьманську булаву (25 липня ст. ст. 1687 року). З тої нагоди Українська Бібліотека в Парижі (41, Rue de la Tour d'Auvergne) влаштувала виставу, присвячену пам'яті І. Мазепи. Значна частина вистави торкається союзу Мазепи з Карлом XII. На виставі зібрано колекцію світлин портретів гетьмана, літературу про нього в мовах українській і чужих, гравюри й картини різних малярів, музичні твори і т. п. Вистава триватиме до жовтня с. р. Для відвідин вистави Бібліотека відкрита щодня, крім понеділка, від год. 2-ої до 8 веч. Організації вистави допомогли українські наукові інституції та окремі особи. Впорядчик вистави—артист-маляр Л. Перфещький. Підчас вистави буде кілька відчитів. — Між українцями гетьман заслугує

на пошану щойно тоді, коли вмер. За життя кожного гетьмана мішали з болотом і проклинали. Навіть про Богдана є співанка «Бодай Хмеля Хмельницького перша куля не минула». Відповідно до тої «пошани» виглядає й доля українців».

Зпочатку необхідно публічно нап'ятнувати нечесну журналістичну методу — виключати з назви бібліотеки ім'я її патрона: Симона Петлюри. Не вважаємо це виключення за випадкове, бо такі «випадки» траплялися і в попередніх числах «Нової Зорі». Це викреслювання і замовчування імені Людини, що життя своє віддала за визволення України, негідне кожного християнина. Учив же-ж Христос любити ближнього, але, здається, ця наука ще не докотилася до редакції католицької «Нової Зорі».

Дуже цікаву заввагу додала тако-ж редакція «Нової Зорі» до нотатки. Мовляв, що тільки того голову держави шанує українець, який помер. Помилка! Де-які галицькі «католики» навіть і по смерті не дають спочити Людині, що протягом років очолювала Українську Державу!.. «Нова Зоря» помиляється тако-ж, коли пише, що кожного гетьмана за життя українці мішали з болотом і проклинали, та що навіть про Богдана співалося «бодай Хмеля Хмельницького перша куля не минула»...

Хмельницького народ проклинав за федерацію з Москвою, так само, як збройною рукою прогнав Павла Скоропадського за зраду самостійности України!

І навпаки Мазепа виріс у легендарну постать саме за те, що боровся проти Москви за самостійну Українську Державу. І саме тому народ вже прославив тако-ж і Симона Петлюру!

Коли всі українці нарешті зрозуміють, що тільки Мазепинсько-Петлюрівський шлях веде до визволення України, — ось тоді буде інакше виглядати доля українців.

Г. О.

З ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— Українське Товариство Прихильників Ліги Націй в справі Закарпаття. — Сучасний стан на Закарпатті. — Адміністративні й міжпартійні відносини.

З уміщеного в «Тризубі» звідомлення про конгрес міжнародної федерації Товариств Прихильників Ліги Націй, що відбувся в Братиславі, читачі знають, що справа відносин на Закарпатті стала приводом до виміни листів між представником Українського Товариства для Ліги Націй і головою відповідного чехословацького товариства. В своєму листі представник українського Товариства звернув увагу на порушення прав української меншости в ЧСР, вияв чого він бачить в останньому рішенні чехословацького міністерства шкільництва, яке затвердило до шкільного вжитку в школах Закарпаття книжки російською мовою.

Це порушення справи відносин на Закарпатті шляхом зносин між

двома товариствами, що ставлять собі за мету полагодження міжнародніх і міжнаціональних відносин на основах миру й демократії, примушує нас спинитися в нашому огляді ширше на сучасному становищі на Закарпатті. Думаємо, що висвітлення фактичного стану річей, об'єктивне ознайомлення з наявними відносинами на Закарпатській Україні є тою основною передумовою, яка мусить попереджати полагодження цілого ряду дуже актуальних нерозв'язаних справ цієї частини української землі.

* * *

Після приєднання Закарпаття до ЧСР минає вже скоро двадцять років. Чехословацька преса і чехословацькі урядові й громадські чинники при кожній нагоді вважають за потрібне підкреслювати той величезний господарський і культурний поступ, якого досягнуло Закарпаття за цей період після свого прилучення до ЧСР. Найбільший натиск при цьому робиться на ті успіхи, яких досягло Закарпаття на полі освіти й шкільництва. Як що й прийняти цю тезу, в кожному разі не підлягає сумніву, що до неї мусить бути внесений цілий ряд дуже істотних поправок. Спинимось у першу чергу на досягненнях Закарпаття в області шкільництва, значіння яких підкреслюється найбільше і найчастіше.

Безумовно, після приєднання Закарпаття до ЧСР кількість шкіл тут значно зросла. Більше того, можна сказати, що після прилучення до ЧСР збудовано на Закарпатті цілу розгалужену шкільну сітку, що складається з народніх, горожанських і ріжних типів середніх і фахових шкіл. Числа, що вказують на кількість шкіл на Закарпатті до 1918 року і тепер, справляють справді імпонуюче вражіння. Все це факти, які не підлягають запереченню.

Але поруч з тим існує й ціла низка фактів іншого порядку, які кидать цілком инше світло на існуючі відносини в шкільництві. Завдання школи полягає, очевидно, в тому, щоб вона відкривала учням доступ до культури того чи іншого народу, знайомила їх з тою чи іншою живою мовою. В шкільництві, яке має обслуговувати потреби українського населення Закарпаття, відносини під цим оглядом носять цілком оригінальний характер. В шкільництві Закарпаття нема єдиної викладової мови. В частині народніх шкіл наука й виклади відбуваються «руською» мовою, при чому старанно обминається всяких згадок про те, що «руська» мова є ідентична з українською. Учнів учать по підручниках, писаних етимологічним правосисом, яким по-за цими підручниками нічого не друкують. В другій частині — московфільські джерела оцінюють її в розмірі до 40 відсотків усіх народніх шкіл — виклади відбуваються мовою, наближеною до російської. В горожанських, а спеціально в середніх школах, виклади й наука переводяться, в залежності від учителя, мовами або «руською», або тією, якій на Закарпатті присвоюють назву російської. Учень од лекції до лекції, в залежності від особи учителя, примушений змінити мову. При цьому треба відмітити, що саме в останні роки, в часи міністрування члена чсл. народн. соціяліст. партії д-ра Франке, мовний хаос в шкільництві українського Закарпаття має виразну тенденцію до дальшого зросту і збільшення. Коли давніше «руська» мова в шкільництві Закарпаття виразно переважала, тепер що-раз виразніше позначається зріст впливів тої quasi російської мови. Як відбивається панування цієї незнаной в сучасній педагогіці системи на учнях, — зрозуміло. Чехословацька статистика констатує найнищу в республіці успішність серед учнів середніх шкіл — на Закарпатті.

Не підлягає сумніву, що наявність цього мовного хаосу в шкільництві Закарпаття творить дуже сприятливий психологічний ґрунт для розбудови чехословацької шкільної сітки на Закарпатті. Пануючі відносини в українському шкільництві Закарпаття дають всі дані для того, щоб і самі учні, і їхні батьки ставились до «руської» школи, як до чогось недосконалого і нижчого. Чехословацька шкільна сітка на Закарпатті, де кількість чехословаків до приєднання до ЧСР наближалась до зера, дій-

сно розбудовується, розбудовується дуже жваво й енергійно. Існують численні чехословацькі народні школи, горожанки, паралельки на середніх школах, чехословацькі фахові школи. Обслуговують ці школи не лише чехів, які з'явилися тут, як урядовий і адміністративний елемент, після приєднання краю до ЧСР. Значну частину учнів цих шкіл постачають діти місцевого населення жидівського, а також і українського. Не бракує в окремих випадках пристосовання для збільшення числа учнів цих шкіл таких засобів, які треба віднести до категорії «ловлення душ». Засоби й способи розбудови чехословацького шкільництва на Закарпатті не можуть не бути означені іншою назвою, як та, що для прихильника демократичної ідеології звучить дуже неприємно, — назвою примусової денационалізації, чехизації краю. Вище ми зазначили, що чехословацьке шкільництво на Закарпатті розбудовується дуже жваво й енергійно.

Так стоїть справа на тому полі, де діяльність чехословацької влади дала для краю найбільший порівнюючи позитивний ефект. В інших областях краю життя відносини виглядають ще менше сприятливо. Під господарським оглядом становище краю є дуже невтішним. Голодування верховинського населення стає хронічним з'явищем. Маючи величезне аграрне перенаселення, Закарпаття душитья в своїх вузьких межах і не знаходить виходу. В Чехословацькій публіцистиці є популярним всі недовладності й хиби в закарпатських відносинах трактувати, як сумну спадщину мад'ярського режиму. Цей вираз в чехословацькій пресі відіграє більше-менше таку саму роль, як звалювання всієї вини за нестачі совітської дійсності на «ганебної пам'яті царат».

Само собою, широкі маси населення Закарпаття не мають жадних підстав згадувати своє економічне становище за ма'ярських часів у надто рожевих фарбах. Не підлягає проте жадному сумніву, що в тенденції чехословацької публіцистики відносити все негативне в сучасній закарпатській дійсності виключно на кошт мад'ярського режиму є немале переборщення. Закарпаття після прилучення до ЧСР опинилось у цілком новій господарській ситуації, воно втратило ринки для своєї сировини, в першу чергу для свого основного багатства — лісу, зникли можливості для відходу зайвої робочої сили з Закарпаття, яку країна посідає в такій великій кількості. Господарські можливості і сили нової держави, до складу якої ввійшло Закарпаття, не завжди були вистачаючими для того, щоб зкерувати економічне життя країни на нові рейси. Розподіл коштів, які могла виділити держава на господарські потреби, не завжди був рівномірним. Вони призначались у першу чергу для потреб історичних земель, а не на задоволення вимог її віддаленої східньої окраїни.

* * *

Чи не найбільше закидів викликає існуюча на Закарпатті адміністративна практика і пануючі там міжпартійні відносини. Хай не всі факти, які подає місцева і праська преса із області тої адміністративної практики, відповідають дійсності; хай існують в них певні перебільшення. Лишається проте аж надто багато даних, які не можуть не викликати найбільшого обурення й здивовання, коли прийняти на увагу, що подібні факти мають місце в демократичній державі.

Для міжпартійних відносин є характеристичним, що Закарпаття стало доменою чехословацьких політичних партій, які своєю діяльністю в значній мірі зпричинились до заогнення і збільшення суперечок між тими двома таборами, які існували серед місцевого населення — москвофільським і українським. «Підготовлення» населення до автономії, яке ставила собі за завдання чехословацька влада, в дійсності привело в області міжпартійних відносин до розбиття населення на цілу низку дрібних, взаємно себе побороюючих груп, керування якими перебуває в переважаючій більшості по-за межами Закарпаття; воно мало своїм наслідком не стільки організацію населення, тільки його розпорошення і анархизацію.

Своєрідним і оригінальним є те становище, в якому опинились останнім часом у цьому хаосі прихильники української національної течії. В залежності від місцевих обставин в окремих частинах Закарпаття їхнє становище знаєа цілий ряд градацій. В одних випадках їх існування толерується, в других випадках належність до української національної течії трактується мале не державною зрадою.

* * *

Ціла ця ситуація примушує уважати частинне порушення справи Закарпаття представником Українського Товариства для Ліги Націй дуже своєчасним. Українське громадянство не може не слідкувати за розвитком сучасних відносин на цій частині української землі із значним занепокоєнням.

В. С.

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

— Н а заході Європи та на Азійському Сході.

На Заході на порядку денному стоять, — як то вже давно всі до того звикли, — події, зв'язані з цивільною війною в Іспанії. Минулого липня війна та вступила до другого року своєї тягlosti. Перебіг її знаємо. На початках це була справді цивільна війна різних іспанських політичних верств між собою; пізніше до того було додано так звану боротьбу двох ідеологій, — «фашистівської» та совітської. «Фашистів» у ній представляли Італія з Германією, совітських — самі московські совіти, протеговані своїми союзниками, та підпорядковані їм комуністи з цілого світу, а з часті й соціалісти з ІІ Інтернаціоналу. Обидві сторони посилали туди військове постачання та так званих добровільників, і ці останні й надали тій війні отой ніби ідеологічний характер.

Він, той характер, справді є, але його, взагалі кажучи, шукають не там, де треба, і не туди прикладають. Бо-ж властиво, справжні ідеологічні змагання можна припускати лише у тих двох ворожих собі іспанських сторін, що борються між собою, бо вони таки б'ються — кожна за свої державні ідеали, що їх хоче встановити на батьківщині. Інші, що їм помагали, ідеологією зацікавлені були мале, їм ходило більше про ті інтереси, що зв'язані для них з перемогою тої чи іншої сторони.

А інтереси там великого порядку, бо охоплюють вони і розподіл сили на Середземному морі, і світовий англійський шлях од Гібралтару до Суецу, і колоніяльне панування на північному березі Африки і рудні багачтва Піренейських гір, і безпечність південних кордонів Франції, і багате інших річей. У тому всьому зав'язані більше чи менше чотири великі європейські держави — Англія, Франція, Італія та Германія, біля них п'ята — мала, бо це — Португалія, і шоста, яка могла б стояти зовсім осторонь од цілої справи, але яка подбала влізти до неї, використавши для того свій союз із Францією, — це — СССР.

Дозіровка ідеології та інтересів у всіх отих держав ріжна. Англію не обходить зовсім ідеологічна сторона іспанської боротьби. Яка буде Іспанія — це для неї справа самих іспанців, а Англії важливо лише, щоб та майбутня Іспанія зберегла її економічні позиції на Піренеях, не ставала поперек її шляху на Середземному морі, не загрожувала Гібралтару в й т. ин. Ідеологічні дози Італії та Германії, так мовити, не позитивного

а негативного порядку. Вони не можуть припустити, щоб на Піренеях утворився другий союз совітських республік, бо це б загрожувало їх інтересам, — германським — економічним, а італійським — середземноморським і колоніальним. Доза Франції не ясна; з одного боку, вона на початку ніби мала бути дуже велика, бо мова йшла навіть про офіційну допомогу, — тоді ще мадридському урядові, а з другого, — справа скінчилася принципом невтручання, що був таки запропонований як раз французькою дипломатією. Що-ж до інтересів, то вони дуже ясні, бо французькі інтереси в Середземному морі, коли не рівнозначні з англійськими, то паралельні; паралельні вони й з італійськими, хоч Франція з Італією щодо іспанських справ увесь час сперечаються. Єдина держава, яка в Середземному морі властиво жадних інтересів не має, а втрутилася до іспанських справ чисто в ідеологічний спосіб, це — совіти, бо змагалися вони таки всіма силами своїми до того, щоб утворити на крайньому заході Європи вірного собі ідеологічного союзника. Цим і пояснюється поведінка совітської дипломатії у відомому невтручальному комітеті в Лондоні.

Про той комітет говорилося не раз на цьому місці. За останній час він із своїми фікціями строгого догляду за кордонами Іспанії та з ще строжішої заборони допомоги й постачання отих добровільників зайшов був до сліпої вулиці, звідки наче-то вихід був один — розв'язати комітет та повернутись на попередні позиції. Але на сьогодні перед ним ніби якісь нові перспективи з'явилися. У взаєминах великих держав що-до іспанських справ заходять якісь пересунення, встає немов би якась можливість спільного чину. Бо-ж італійці й німці погоджуються на справжнє одкликання з Іспанії добровільців, англійці пропонують усім визнати за урядом ген. Франка права воюючої сторони, а Франція на все те пристає. Єдиний, хто перешкоджає загальній згоді, — це совіти, які поки що рішуче відмовляються від того, щоб ген. Франка урівняли в правах з валенсійським урядом.

Європейська преса знайшла вже й причини такого пересунення. Вони зводяться до того, що перемога ген. Франка в близькому часі стала, мовляв, наявною, а тому пора державам, справді заінтересованим, зговоритися між собою і встановити більше-менше сталу для них рівновагу як у самій Іспанії, так і на Середземному морі, автім і на північних та на східних просторах Африки. Англо-французька та англо-німецька згода що-до цього неначе-то вже готова, а для того, щоб зладити й угоду англо-італійську, має сам Іден їхати до Риму, а Чемберлен пересправляє в Лондоні з Гранді. Тим-то ніби й пояснюється сучасне поводження представників указаних вище держав у Лондонському комітеті. Англійці там активно пересправляють із усіма, італійці й німці підтримують їх, французи пасивно чекають на наслідки, бо знають, що їх інтереси будуть забезпечені, і лише совітські репрезентанти тяжко хвилюються, бо почувують себе ізольованими. Для їх протеста проти визнання за урядом ген. Франка прав воюючої сторони європейська преса так само знайшла вже пояснення. Совітські люди, мовляв, тих прав йому не можуть визнати тому, що бояться, щоб це не стало дипломатичним прецедентом, дуже для них небезпечним, коли на просторах СРСР з'являться повстанські уряди, місцеві чи покликані, а це, як говорить та сама преса, може статись скоро і для всіх несподівано.

Таке становище на заході Європи у зв'язку з іспанськими подіями. До того хіба ще треба додати, що вказані вище пересунення мають неначе-то глибший характер, бо в пресі вже говорять про повне замирення Англії з Італією, про визнання англійцями за італійським королем титула етіопського імператора, про відновлення пересправ що-до Західнього пaktu, а навіть про можливість зрештою скласти фактичну європейську директорію з чотирох чи п'яти великих держав, з тою однією од попереднього проекту, що тою п'ятою мала б бути Польща, а не СРСР, як того колись бажала ніби французька дипломатія. Часи совітського престижу, як здається, минули в Європі безповоротно.

Ще гірше стоїть справа із совітським престижем по-за Європою, — на Далекому Сході Азії. Першу свою спробу з тим престижем зробили японці минулої весни в справі з островами на Амурі, що відома читачам із щоденних газет. Острови ті без жадного сумніву належали колишній Росії, пізніше — ССРСР. Одні назви чого варті — *Б о л ь ш о й*, *С і н ю х а* і т. ин. Автім маджури, — навіть не японці! — проголосили їх своїми, вигнали звідтам совітську сторожу, прогнали та потопили совітські канонерки, і москвські люди одійшли собі з миром по-за річку. Не помогла ні вславлена 300-тисячна армія, на Далекому Сході зконцентрована, ні розрекламований далекосхідній Наполеон — Блюхер, про якого, до речі, газети пишуть, що він кудись зник без сліду, — застрілився, чи його застрілили. Тихими були совітські люди, коли в них брали оті острови, тихо сидять вони й тепер, коли японці знову виступили з методичним переведенням своєї експанзії на Азійському суходолі, на північних од Жовтої ріки просторах колись такої великої Китайської держави, хоч якраз цей факт їм, совітам, їх тихоокеанському і взагалі сибірському пануванню загрожує найбільше. Бо-ж використовуючи певну внутрішню несилу ССРСР, японці до своїх попередніх, так мовити, своєрідних домініонів — Маньджурії та Внутрішньої Монголії, — додали ще один, а саме Північний Китай, що під їх проводом, як знають читачі з газет, на прикінці минулого липня проголосив себе незалежною державою. А ця нова держава трохи більша за Маньджурію, бо Маньджурія має 30 мільйонів населення, а Північний Китай матиме 80 мільйонів.

Всі ці домінійони, під проводом Японії, висітимуть темною хмарою над усією азійською колоніяльною імперією совітів, і недалекий може час, коли тов. Сталіну доведеться згадати, а то й виконувати свої колишні слова, сказані їм на адресу тих самих японців: — Хочуть, мовляв, вони взяти Владивосток, — хай беруть. До Байкалу оддамо, до Уралу оддамо, аби лише осталась за нами Москва. Пізніше той самий тов. Сталін говорив тако-ж, що не уступить ані шматочка совітської землі, але вже тепер мовчки він острови уступив, а що буде далі — покаже час.

В японській експансії, що-правда, зацікавлені, крім совітів, тако-ж Сполучені Штати та Англія. Але Штати зацікавлені лише частково, а всі англійські інтереси в Китаю лежать не на півночі від Жовтої ріки, а на півдні, куди японці не сягають. Крім того, з усього видно, що для американців, а особливо для англійців новий виступ японців не був несподіванкою, — якісь, невідомі досі, пересправи що-до того з Японією, як здається, велися. Несподівано ця експансія являється лише для Москви, інтереси якої нею безпосередньо порушені. Але, як вказано, совіти мовчать, мовчатимуть і далі. До війни з більшою державою совіти ніколи не були здатні, хоч і як хвалились своєю армією, а тепер всяка війна для них впрост була б самогубством. Не потрібна війна зараз і японцям, бо вони й без неї досягають, чого хочуть. А остаточно зліквідувати совітську і взагалі російську присутність на Тихому океані вони зможуть так само без війни в той час, коли для совітської держави настане час розвалу. Система отих ніби домініонів Японії в Китаю вдалася, — чому не прикласти її до Далекого Сходу, а може й до цілого Сибіру?

Observer

О Д Р Е Д А К Ц І Я

Випускаємо це число подвійним. Наступне має вийти в неділю,

22 серпня с. р.

Трибуна Молодих

Ч. 4.

8 серпня 1937 року.

БОРИС ОЛЬХІВСЬКИЙ

СИМОН ПЕТЛЮРА

*(Промова на святочній академії в пам'ять Симона Петлюри в Варшаві
27 травня цього року)*

Пані й Панове!

Маю до вас промовляти про Головного Отамана Симона Петлюру. Велика це для мене честь і велика несподіванка. Бо в минулих роках на академіях у пам'ять Симона Петлюри виступали Його співробітники. Вони колись із Ним розмовляли та листувалися, радилися з Ним і виконували Його накази. З ними Він ділився тягарем своєї праці, тягарем боротьби. Вони знали Його близько і мали що розповісти про Нього.

А що-ж має вам, пані й панове, сказати про Симона Петлюру один з молодших, один з тих, що були ще дітьми в часі визвольних змагань? Можу вам тільки сказати, яким ввійшов Симон Петлюра в наші молоді душі. Для нас Петлюра вже не «дорогий і незабутній Симон Васильович», а українська історія. Тому моя промова буде спробою накреслення Його постаті не зблизька, а в історичній вже перспективі.

Без цієї перспективи важко зрозуміти велич постаті Симона Петлюри, велич Його чину. Щоб сприйняти цю велич, охопити її своїм розумом, мусимо бачити Симона Петлюру там, де він з'явився — на грані двох різних неподібних до себе епох української історії. Бо інакше його біографія мусіла б залишитися для нас загадкою.

Пригадаймо собі, пані й панове, два різні періоди в житті Петлюри. Ось він ще не Вождь Нації, а просто громадський діяч і журналіст. Пише статті, промовляє, організує. Робить це з великим запалом, самовіддано, вкладає до цієї праці цілу душу. Але інші роблять це не гірше, ніж Симон Петлюра, або й ліпше: мають більшу ерудицію, живіший стиль, більшу бравуру, палкіший темперамент, ширший розмах у національній роботі, більший авторитет серед українського громадянства, глибший вплив на українську громадську думку.

І ось приходять інші та інакші часи. Хвиля народнього гніву виносить на чоло української державности Директорію: п'ять поважних, популярних українських діячів. Був між ними професор, був славний колись український письменник, недавно ще перед тим славніший та впливовіший за Симона Петлюру. І ось, коли ми згадаємо, як могутня історична буря чотирьох з-поміж цих людей одвіяла, мов сухе листя непотрібне,

зломил а й розчавила страшним тягарем тієї відповідальності, що її вони хотіли були на себе взяти, коли ми подумаємо: яку б ми одержали духову спадщину, яку традицію, яким соромом і національною ганьбою скінчилися б наші визвольні змагання, як би на чолі української державності позалишалися Винниченки й Андрієвські, а не єдиний Симон Петлюра, — коли ми це все продумаємо, то наблизимос я до зрозуміння провіденціальної ролі Симона Петлюри в українській історії.

І зрозуміємо тоді, що велич Петлюри виросла в новій для України епосі, коли Україна потребувала від своїх синів і своїх провідників інших, ніж перед тим, чеснот, інших характерів, іншої психики, іншого світогляду. В переломовій епосі, коли Україна переходила з мертвої задухи недержавного й безкровного животіння до гарячого буревію війни за державність.

Не легкий це був перехід. Два століття — від Полтави і походу Орлика до 1917 року — не проминули без сліду, не проминули без впливу на характер народу, на його духове обличчя. До чого звелос я було в цих століттях українське життя? На тлі оспалі обивательщини, що не добавала власної батьківщини та її поневолення, бо ці справи заслоняє від неї піриг, обивательщини, що вже в XVIII столітті сформулувала свою високу філософію в афоризмі «святий спокою, добре з тобою», — на цьому сумному тлі не вгасав ніколи український патріотизм. Виявлявся спершу в обороні політичних прав України, в протестах і петиціях до Петербургу, а згодом переважно в невисипущій культурній праці вибраних одиниць, в їх праці над національним усвідомленням.

Розміркуймо, пані й панове, чому так мляво йшла ця праця, чому так важко було розпалити народні маси, зацікавити їх навіть найпопулярнішими, найзрозумілішою мовою писаними брошурками. Чому навіть там, де ця праця давала помітніші наслідки, — в Галичині, чому й там журився великий герой цієї муравлиної праці — Іван Франко:

«... Не нам,
Побитим соромом, знесиленим журбою,
Не нам тебе провадити до бою...»

Можемо вже відповісти на це питання т е п е р, коли засяли огнистами літерами і рвуть мільйони українських сердець ті слова, що давніше так часто падали глухо, без відгуку, немов у порожнечу.

Знаємо з досвіду, що мусить нидіти і вироджуватися справа така велика, як справа національна, як що довге насильство над нею і наруга з неї не викликають кривавої розплати. Як що довгий час ніхто не жертвує для цієї справи своєю кров'ю, то це спричиняється до скріплення погляду, що це є справа другорядна, справа мала, а не найбільша і найвища.

Християнська Церква приписувала жертві власною кров'ю містичне значіння: шукала очищення, оновлення й оживлення, будувала їй свої вівтарі й храми. І в цій своїй мірі не помилилася — здобула перемогу. Це факт усім добре відомий, дуже часто згадуваний, але я хотів би, пані й панове, звернути вашу увагу на одну річ. Ми говоримо в слов'янських мовах про мучеників і мучеництво, а це переклад дуже не вдалий, що не

відає автентичного історичного поняття. Бо слово «martyrium» значить не мучеництво, а свідoctво, посвідчення. В розумінні перших християн ті герої, що віддавали своє життя за свою віру, були свідками, були доказом правдивості цієї віри, доказом, що вона мусить перемогти.

А коли ми приймемо цю історично випробувану і виправдану концепцію, то зрозуміємо, чому так зв. «безкровна» революція принесла лише солоні ентузіязми, чому так легко палилися її здобутки, так легко здавалися її позиції, так легко опльовувалося завтра те, що оплескувалося вчора, і чому пізніші криваві етапи цієї революції залишили такі глибокі й тривалі сліди в масовій психиці. Українська справа набрала по нинішньому палючого змісту, нового живого духа, бо її посвідчено жертвенною українською кров'ю, посвідчено її життєвість, її святість, посвідчено кров'ю самого Вождя, кров'ю чистої Людини, що ціла горіла, приймаючи на себе маєстат відродження нації.

З цього погляду Шварцбартові кулі не влучили!

Кулі поцілили Людину, що стала прапором нації, що її ім'я стало наймогутнішим національним гаслом, але прапори й гасла ці кулі не знищили.

Вбито Петлюру, і ось убивці в своїй пресі з жахом і з ненавистю пишуть про жахливу для них примару «петлюрівства», що раз-у-раз показує їм страшне для них своє обличчя в усіх закутках совітської України, в усіх ділянках її життя. З жахом питаються: коли-ж нарешті перестануть виростати нові години петлюрівській гидрі — «націоналістична петлюрівська гидра» — улюблений термін совітської преси. Це свідчить, що вбито Петлюру — людину, але для поневолених українських мас залишився Петлюра — прапор, Петлюра — гасло, Петлюра — знайдений шлях.

Правду казав Симон Петлюра, коли писав, що «кров пролита для величньої мети, не засихає».

А зрозумівши величезне моральне значіння кривавих змагань, зрозуміємо: який величезний надлюдський тягар взяла на себе Людина, що не налякалася місії Мойсея-визволителя знидлого в безкровному рабському спокої народу і не зломилася під цим тягарем.

Ми говорили вже, яку історичну спадщину Симон Петлюра залишив, а подумаймо, яку спадщину він прийняв. Протягом двох безкровних століть ниділа українська справа. Патріоти хотіли довести світові українськими книжками, наукою і літературою, що Україна «ще не вмерла», а тимчасом світ де-далі, то більше забував про Україну, де-далі то більше звивав до ідилічної Малоросії, до спокійного й заможного «юга Росії».

Патріоти хотіли притягти до національної справи все, що тільки було на Україні чесного, ідейного, жертвенного, а тимчасом героїчні одиниці, замість приставати до українського руху, приставали до російських революційних організацій, бо ці організації воювали й жертвували життям своїх членів. До свідомості українського громадянства закрадалася думка, що є багато справ вищих за справу національну: як ось справа вселюдської культури, справа поступу, справа єдиного, не розбитого національними поділами, революційного фронту, справа демократії, справа соціалізму, і що справа українська може мати вагу

хіба остільки, оскільки може служити здійсненню цих вищих за неї справ.

В боротьбі за найелементарніші права, за мову, за культуру, за самоврядування, за децентралізацію, за автономію затрачав свою чітність, темнів і розпливався старий ідеал незалежної української державності. А як-що й не затирався, не загублювався цей ідеал, то безперечно по-над усякий сумнів затрачався, атрофувалися внаслідок довготривалого неживання нормальні державницькі інстинкти, ті інстинкти, що в житті державних народів діють, особливо в часі небезпеки, як невідкличний закон, інстинкти, що ними ці народи кермуються навіть тоді, коли іншими ширшими етичними гаслами декорують свою політику.

Держава була чуна, була російська, з державою треба було боротися за вільність народу, і от ідеалом ставала не стільки власна держава, скільки вільність від держави.

В часі війни салдати-українці проливали кров за чужу російську царську справу, і ось ідеалом ставала не війна за Україну, а зрадливе гасло «геть з війною!»

«Не своїй армії нам — соціал-демократам і всім щирим демократам треба, а знищення всяких постійних армій», — писав один з найвищих провідників української революції.

І коли наспіла революція, то українське громадянство приготуване до думки, що визволення з ярма українського народу залежатиме не від ширини й глибини революційних свобод, не від перемоги демократичної ідеї і не від права самоозначення, а тільки й виключно від того, чи матимуть українці досить гострі зуби, щоб визволеному з царського ярма, демократичному чи соціалістичному північному своєму сусідові перегризти горло, від того, чи вдасться українцям зцементуватися державно й мілітарно. Треба було часу, щоб перетравити факти, які відслоняли дійсність, зривали луду з засліплених очей. Треба було часу, щоб перемогти заданені, міцно закорінені погляди й настанови.

Здезорієнтована інтелігенція і здезорієнтовані, розбещені демагогічною пропагандою маси — ось той людський матеріал, що його Симон Петлюра, зрозумівши дійсне становище України, правдивий її шлях, не побоявся цим шляхом повести, беручи на себе всю відповідальність за цей провід.

Не побоявся, був людиною хороброю. Бачимо його в сірій шинелі в рядах вояків, під рясним дощем куль у штурмі арсеналу. Бачимо його козацьким Батьком, що будив в козацьких душах подив і відданість. Бачимо його при кермі держави, коли треба було вживати майже фізичної сили, щоб відірвати Петлюру від його праці, змусити до відпочинку. Що він тоді переживав, про це дають поняття його власні слова:

«Прошу мати на увазі, — писав він, — що в ім'я державних інтересів не вагався я посилати на вірну смерть сотні й тисячі козаків і старшин, яких я любив, як братів, або як синів своїх, знаючи наперед що вони загинуть».

Які палючі проблеми доводилося тоді йому розв'язувати.

Річ певна, ще традиційних преміс до розв'язання цих проблем не міг він знайти в українській духовності тієї доби, в якій він виховався.

Не міг знайти їх ні в «Основі», ні в працях Драгоманова, ні навіть у тій «Українській Жізни», що її Сам колись редагував. Бо-ж ні Куліш, ні Антонович, ні Грінченко не мали нагоди вислати тисячі людей на вірну смерть: вони жили серед інших обставин, серед інших проблем, в іншому колі ідей. Зате як гостро зрозумів тоді Петлюра сенс багатьох да в н і - ш и х подій української історії, як зрозумів тоді, наприклад, становище Богдана Хмельницького, його муки при подоланні занадто важких, широко закреслених стратегічних завдань і як влучно згодом про це написав...

Річ зрозуміла, яку величезну духову роботу мусів тоді проробити Симон Петлюра за короткий час, під пресією відповідальності за життя тисяч, за долю мільйонів людей.

Сам Петлюра вийшов з честю з цього іспиту: Його дух опинився на висотах українського націоналізму, українського державництва, українського мілітаризму. Але тяжче було тягти на ці висоти українське громадянство і маси. Коли Симон Петлюра воював за волю України, то знаходилися українські діячі, які називали це «націоналістичною авантюрою». Коли Він організував армію, то знаходилися діячі, які агітували за зменшення кредитів Петлюрі, бо, мовляв, великі витрати на армію свідчать про реакційний характер держави. Коли Він прийняв у квітні 1920 р. єдиний можливий вихід, що давав йому спроможність відновити розбиту армію, продовжити боротьбу за державність, то це названо було «зрадою соборности».

І тепер ще потрібна нам велика духовна робота, щоб увесь наш загальний міг свідомо й цілковито перейнятися тими догматами національної віри, що відкрилися Петлюрі в його горінні, ті засади, що їх Він нас навчас своїм чином і своїм простим та ясним словом.

Прості й ясні ті його писання, що повстали вже по досвіді змагань. Але в їх суєтливому тоні чуємо немов страх, що ці прості й ясні речі не втримаються в свідомості українців, що в умовинах, які так близько пагадують умовини дореволюційні, український національний дух знов спадатиме на старі, звичні, недержавні й невоєнні позиції, спадатиме з тих висот, на які винесли були його події за занадто короткий час. І що нова рішальна година знов застане українців морально несприготовленими.

Він писав про першенство державности. Ціла українська національна робота мусить бути підпорядкована державницькій меті і розцінювана тільки з цього погляду.

Він писав про першенство військових інтересів над усіми іншими, бо здобути державність українці можуть, — писав Він, — тільки збройною перемогою над Москвою. На думку Симона Петлюри політика не може бути відділена від стратегії. Це значить, що тільки стратегічні міркування, тільки інтереси антимосковського фронту, а не які-небудь інші симпатії і антипатії мають рішати про відношення України до інших політичних сил. Симон Петлюра звертав увагу на важливість для народу, що воює, зовнішньої політики, важливість придбання спільників у боротьбі. Ця ділянка, поруч із військовою, була особливо новою, особливо чужою для українців, що виходили з бездержавної доби. Недоцінення українським громадянством завдань української зовнішньої пропаганди,

української дипломатії було б порушенням заповітів Симона Петлюри.
Писав тако-ж Петлюра про небезпеку розпорошености, анархії, про державну карність, нерозривно зв'язану з духом війни...

Пані й панове!

Головний Отаман закликає нас, доки не буде здійснена державна наша незалежність, почувати себе на фронті, творити не звичайне мирне громадянство, а військовий своїм духом, світоглядом і організацією т а б о р , в якому все розцінюватиметься тільки і виключно з погляду недалекого і неминучого бою!

І тільки ті українці, що чують цей голос Вождя і коряться йому, здобувають право з гордістю носити ім'я петлюрівців.

А. ДУБЛЯНСЬКИЙ

(Волинь)

ТВОРИМО КУЛЬТ СИМОНА ПЕТЛЮРИ

Недарма сказав один письменник, що великі постаті не можуть вповні бути оцінені їхніми сучасниками, а оцінять їх тільки наступні покоління.

Вождь українського народу Симон Петлюра безперечно більше популярний серед молодого покоління українського, ніж серед тих, яким судилося бути свідками українських визвольних змагань, а навіть брати в цих змаганнях безпосередню участь.

Ще досі пам'ятаємо скільки бруду, помий і зненависти впало на голови петлюрівців з боку галицького суспільства по пропам'ятній варшавській умові, як гостро виступали проти Петлюри і празькі націоналісти і соціалісти з-під анархичного стягу різних Шаповалів та Григорієвих, як заламлювалися самі-ж петлюрівці, немов соромлючися того діла, яке у великій свідомості, у зрозумінні всіх його наслідків доконав їхній вождь.

Та, на щастя, ті часи проминули.

На нашу політичну арену виходить нове покоління, яке дивиться на постать Петлюри не очима безпосередніх свідків, не тими заздрісними очима людей, які «занадто» добре його знали, а намагається скупчити свою увагу навколо тої історичної ролі, яку Симон Петлюра відіграв в житті української нації.

Це покоління розуміє, що всі великі події, що їх на протязі тисячелітньої історії переживав український народ, зв'язані іменами вождів. Воно сприймає імена Святослава, Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Романа Галицького, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, як щось органічно зв'язане з нашими перемогами й поразками, з розвитком і упадком нашої державности. Воно вчувається в дух великих імен української історії, імен, що цю історію творили і персоніфікували окремі її епохи, воно віднаходить в згуці тих імен якусь нову й животворчу силу, яка

пхає до розбудови української традиції і дає можливість яскравіше відчути коло історично умотивованих українських можливостей.

Батьки цього молодого покоління — народники, виховані в світогляді російського лібералізму, в «радницькій» опортуністичній діалектиці «демократизму» імперії Франца Йосифа, відкинули зовсім проблему імен в українській історії, проблему сильних одиниць і характерів, які творять умовини для розвитку і руху мас, які ведуть ці маси і вміють натхнути їх одною спільною ідеєю.

Для них, для батьків, вожді й одиниці були тільки виявом реальних, конкретних народніх змагань, п р и п а д к о в и м и керівниками народніх рухів, наслідком соціальної нерівності або особистих кривд. Ціла українська історія спочивала на тій специфічно уйнятій «радницькій» концепції. І батьки наші не йняли віри, що по-за службою народові, по-за службою «шкурницьким» інтересам, по-за обороною його соціальних або навіть своїх особистих кривд може існувати яка-небудь інша місія і мета для о д и н и ц і .

Молоде покоління, яке зросло в умовах нового державницького ідеалізму, в умовинах блискучої реалізації абстрактного поняття державности, — це молоде покоління думає інакше. «Suprema lex» для нього — держава. Служба цій державі, реалізація абстрактних гасел української державности — це його перший обов'язок. Молоде покоління не думає про майбутній устрій України, не сперечатиметься за те, скільки наділу матиме селянин і як впорядкувати робітниче питання. Воно не відміняє — народ, для народу, за народ, — тільки цілого себе приносить в офіру цілком абстрактній для наших батьків ідеї державности. Для нього українська державність це релігія, — релігія, що має діло тільки з людською вірою, що оперта, як кожна релігія, на легендах, на містиці, що має своїх апостолів, святих, мучеників, пророків і месій.

І так переконане, молоде покоління звертає свої очі на Симона Петлюру.

Вже на самий згук цього імени всіх нас огортає хвилювання. Адже-ж це ім'я, яке поривало на ноги тисячі українських селян і кидало їх проти царських генералів, німців, проти большевицьких орд, це ім'я, яке стало символом української державности, ім'я, з яким ще й досі боряться большевики на широких просторах України і не можуть дати собі з ним ради, це ім'я організатора української мілітарної сили і врешті ім'я мученика за українську ідею, за ідею української державности.

Це може с д и н е ім'я, яке в повному значінні цього слова надасться до легенди вождя, прекрасної великої легенди, на якій виховуватимуться, зростатимуть і тужавитимуть прийдешні покоління українські.

Як пахне, як віє на нас ім'я Богдана Хмельницького, яку бурю асоціацій, порівнянь і думок викликає воно в нас.

Наше покоління в своїй масі не порпається в помилках великого гетьмана, не аналізує його тактики і не приглядається до його політичних посуень.

З іменем Богдана Хмельницького встають в нашій уяві прикрашені кількисотлітнею ідеалізацією барвні образи перемог українського війська, образ вступу Богдана до Києва, змальовується величчя, масив-

на постать з суворим поглядом володаря, з рукою, міцно затиснутою на залізній булаві.

Ця постать пронизує нас гордістю за минуле й вірою в майбутнє, вона дає нам можливість витримати там, де інші заламалися б...

Творімо культ Симона Петлюри! Очищаймо це святе ім'я від усього того мотлоху, яким оточили вождя всі його так зв. «співпрацівники», урядовці для доручень і особисті ад'ютанти, гандлюючи іменем Симона Петлюри і для своїх особистих цілей, і для роблення політичної кар'єри.

На нас, на молоде покоління припадає великий обов'язок видобути з постати Петлюри, з його чину і мислі, з його життя і творчості все те, що зможе колись сугестіювати прийдешні покоління, які запевне так само, як і ми, будуть прагнути для свого зміцнення спогадів про великі діла великих героїв своєї нації.

Пригадую, як вражало мене завжди те, що на всіх своїх фотографіях, роблених звичайно по маленьких провінційальних містах під час революційної завірюхи, Головний Отаман виглядав не так, яким він вставав у мої уяві. Фотографії були сірі й банальні, містечкові «артисти» не зуміли видобути всього того, що відносилось до глибшої індивідуальності Головного Отамана, з фотографій дивилося на мене звичайне, може трохи змучене, може трохи сумне лице, фотографії немов-би були призначені не для мас, а для маленького кола людей, для інтимного споглядання й зворушення. Мені завжди чомусь здавалося, що всі ці фотографії треба було знищити, що вождя і провідника нації не вільно підстерігати в хвилини інтимної задуми або втоми і таким передавати нащадкам.

І ось якось зовсім недавно я мав нагоду побачити один надзвичайний портрет Головного Отамана, портрет, що мене вразив і переконав ще більше в тому, яке завдання спливає на нашу генерацію в творенні культу свого Вождя.

На портреті нічого не було, крім великої голови кілька разів більшої від натуральної величини. На мене подивилися сірі, сталеві, натхненні очі. Я побачив кілька різких рішучих зморщок, щось екзальтоване, щось фанатичне, щось невсипущо-вперте було в цілому лиці. Це був справді Петлюра — вождь, Петлюра — фанатичний ворог Московщини, воно притягало, змушувало над собою задуматися. Це було те-ж знайоме лице Головного Отамана з фотографій. Але яке-ж відмінне, яке надихане внутрішнім змістом, яке гостро-напружене і чітке в своїй промовистості.

Портрет Головного Отамана робив тут не бездушний і байдужий до нього ремісник, а робив його добрий майстер (Петро Холодний молодший), а до того людина глибоко йому віддана, людина, що їй ім'я Петлюри говорило дуже багачько, людина, яка змогла й потрапила вчутися в символічне значіння цього імені для українського народу. І ось вийшов надзвичайний ефект.

Цей маленький приклад хай вистачить. Він є справді значучий і справді показує той шлях, яким ми мусимо йти в творенні культу Симона Петлюри.

ПОЛЬСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ ПРО КАМПАНІЮ 1920 РОКУ

Воєнно-історична монографія ген. Тадеуша Кутшеби під назвою «Київський похід 1920 року» викликала велике зацікавлення серед наших військових кол. Воєнний міністр ген. В. Сальський рекомендує її нашим воякам, як добрий матеріал для фахових студій. Але книжка ген. Кутшеби торкається таких близьких для нас тем, що мусить зацікавити, хоч би в найзагальніших своїх висновках, не тільки військового фахівця, але й кожного українського інтелігента. Маючи на увазі, що для багатьох читачів «Тризуба» незнання польської мови стане на перепоні безпосередньому зазнайомленню із змістом цієї книжки, хочу подати в цій замітці бодай де-які найсутніші тези польського автора — видатного учасника кампанії 1920 р. Хочу це зробити, розглядаючи їх з погляду інтересів і зацікавлень молодого покоління УНР.

Маршал Пілсудський рахувався з неминучістю збройного конфлікту із большевицькою Росією. Вибрав агресивну, а не оборонну тактику, бо хотів ударити на большевиків у найзручнішому для себе, а не для них моменті, хотів тако-ж, щоб боротьба за існування незалежної Польщі відбулася, як сам висловився, «що найдалі від тих місць, де проростало нове життя», що найдалі від польських земель. Це йому не цілком вдалося, бо доля Польщі була вирішена не на Україні, а під самісінькою Варшавою.

Час для походу був вибраний добре з того погляду, що большевики ще не встигли після боротьби з «білими» зорганізувати як слід свої сили до боротьби з Польщею. З суто стратегічного погляду ще зручніший був для Пілсудського той час, коли з большевиками воював Денікин. Тоді завдання Пілсудського — розбити большевицьку армію, щоб відхилити її удар на Польщу, було б ще легше перевести. Але Денікин змагав до реставрації «єдиної й неділимої», а в очах Антанти був легальним репрезентантом «справжньої» Росії, Росії — союзниці. Антанта акцентувала претензії «білої» Росії до українських і білоруських земель колишньої Російської імперії, а з часів світової війни звикла, під впливом російської пропаганди, до думки, що Росія має право до Східної Галичини. У випадку перемоги Денікина Польща могла б існувати тільки в етнічних межах. Тому Пілсудський свідомо дав змогу большевикам побити Денікина, не нападаючи на них у найскрутнішому для них моменті. Розумів, що спричиняється таким чином до скріплення могутности большевиків і дає їм великі шанси на перемогу в майбутній війні з Польщею. Приймав цей минус, бо боротьба з большевиками, доки ще бився з ними Денікин, була б боротьбою за Росію, а боротьба з ними після поразки Денікина була вже боротьбою за Польщу. Оце чітке усвідомлення державного інтересу, прийняття неприємної і небезпечної постанови, постанови з великими мінусами за для ще більших плюсів свідчить, що Пілсудський був не тільки стратегом, але й видатним державним мужем.

Стратегічною метою кампанії 1920 року було не здобуття території, а ослаблення большевицької армії. Пілсудський не спрямував головного удару на білоруський фронт, хоч мав звістки, що большевики гуртують там головні сили для нападу на Польщу. Мав дані припускати, що на півночі большевики ухилятимуться від бою, віддаючи терени, що не мають для них великого значіння, і заманоючи польську армію в глиб своєї території. Головне завдання кампанії — розгром большевицьких кадрів — не було б тоді сповнене. А без України, як економічної бази, большевики не могли обійтися. Пілсудський припускав, що вони будуть її завзято боронити, а великі бої були йому потрібні і бажані.

Це припущення не цілком здійснилося. Большевики не боронили Києва, відійшли за Дніпро. Ген. Кутшеба вважає цю їх тактику за дуже слушну: вони віддавали територію, щоб врятувати армію, згідно з найелементарнішою стратегічною засадою.

Пілсудський опрацював дуже містерний план нападу. Російську XIV армію, що стояла на Поділлі, він хотів тільки відкинути на схід, тому наказав натискати на неї фронтально. Хотів зате цілком розторощити XII армію, що стояла під Києвом. До цього мав служити сильний і несподіваний удар в центр цієї армії в районі Житомир-Бердичів. Влучена цим ударом, XII армія мала два шляхи до відступу: на Жмеринку і на Коростень. Але ці шляхи мали бути заздалегідь перерізані. Таким чином Пілсудський хотів досягнути цілковитої дезорганізацію XII армії та її знищення.

Цей план у великій мірі вдався. Група ген. Смітлого вдарила на Житомир, вчасно перерізано в Козятині шлях на Жмеринку, тільки на шляху до Коростеня значним большевицьким силам поталанило пробитися через зайнятий вже поляками Малин. XIV армія не зазнала сильного удару з боку поляків, але була ослаблена тим, що її покинула головна її сила — Січові Стрільці.

Розбита XII армія благала в Тухачевського підмоги. Але Тухачевський (ген. Кутшеба дуже високо оцінює його стратегічні постанови) — «не піддавався стороннім впливам» і рушив головні російські сили на північ, намагаючися там, на Білорусі, побити поляків так, як поляки побити москалів на Україні.

Недобитки XII армії з ріжними меншими відділами мали «пригвоздити» до українського фронту польську III армію, що стояла в Києві. Пілсудський не мав змоги перекинути значної частини своїх сил на загрожену північ. Тимчасом армія Буденного, що йшла з Катеринослава, мала перервати польсько-український фронт під Козятином і вдарити на III армію з заплідля, з заходу.

Армію Буденного польське командування і сам Пілсудський «негліжували». Вони спіралися на досвіді світової війни, який доводив, що комонні атаки є безсилі супроти оборони пішого фронту, що кіннота, намагаючися здобути оборонні шанці, гине від огню піхоти. Тимчасом фронт на Україні був значно рідше обсаджений піхотою, ніж це мало місце в боях світової війни. Тому значіння кінноти було в тих боях, що відбувалися на Україні, значно більше. Буденний легко знищив ті польські піші відділи, що занадто загналися наперед та розсіпалися, але не подолав

фронтового опору в своїх намаганнях пробитися на Козятин. «Вимацав» нарешті в польсько-українському фронті найслабше місце — на узгрянниччі теренів, зайнятих двома польськими арміями, що їх командування знаходилися — одної в Києві, другої в Жмеринці. В бої під Самгородком Буденний перервав фронт. Це був зворотний момент в усій кампанії. Ген. Куштеба приписує цю поразу виключно помилкам польського командування.

Коли Головний Командант Ю. Пілсудський видав наказ залишити Київ і відступити з лінії Дніпра на лінію Тетерева — протестував проти цього ген. Сміглий, командир III армії. Вважав, що перерву фронту можна зліквідувати, що лінія Тетерева тяжча до оборони, ніж лінія Дніпра, що в Києві треба залишитися з огляду на формування Української Армії. Але Пілсудський поставив таки на своєму. При цьому скоїлося фатальне непорозуміння: Пілсудський хотів, щоб III армія по виступі з Києва вдарила на Буденного, але ген. Сміглий не міг зробити цього висновку з тих наказів, що одержав. Заплутані обставини цього непорозуміння, що вплинуло на цілий перебіг кампанії, викликали згодом цілу полеміку.

Большевики змусили польську армію до швидкого відступу, зломивши її опір і на Україні, і на білоруській півночі.

З огляду на загроженість білоруського фронту, де большевики віддавна скупчували свої сили, Київський похід був акцією для Польщі дуже ризикованою. Не можна його собі уявити без квітневої польсько-української політичної умови і військової конвенції. Згідно з цією конвенцією мала бути утворена Українська Армія, яка заступила б польську на українсько-московському фронті. Таким чином витворювалася для розтощеної мілітарно України нагода знову стати суб'єктом чинних військових змагань. Головний Отаман Симон Петлюра став би справді зрадником України, а не національним героєм, як би байдуже поминув цю нагоду і не підписав умови 26 квітня.

Правда, союз із Польщею не був серед українців популярний, сентимент промовляв проти союзу з «панами-ляхами», цей союз мав політичні мінуси. Але так само непопулярний був союз з «гайдамаками» в Польщі. Квітнева умова викликала обурення значної частини польського громадянства, особливо-ж завжди сильного в Польщі національно-демократичного табору. Провідники польських партій вважали українську політику Пілсудського «дуже шкідливою і небезпечною». Ген. Кутшеба аналізує її о л і т и ч н і міркування, що промовляли за і проти квітневої умови. Вважає, що Пілсудський хотів помощи відбудові України суверенної, як надійного заборона проти московського імперіялізму. Твердження, що Пілсудський хотів здобути Україну для Польщі, трактує, як плітку, покликаючися на відозву Пілсудського і його наказ по всій польській армії, в якому зазначено, що в інтересі Польщі лежить що найшвидше звільнення українського фронту від польських відділів і обсадження його українською армією.

Пілсудський, на думку Кутшеби, бачив політичні недогоди квітневої умови для Польщі. Ця умова дратувала ті аптантські чинники (особливо Англію), що непохитно стояли на становищі неподільності Росії. Від-

новлення української державности цілком змінило б становище української меншини в Польщі, вплинуло б на її настрої та спроможності. Тому галицькі поляки-ендеки були особливо вороже настроєні проти квітневої умови. Невідомо було, чи Петлюра довго втримається при владі, чи його наступники, диспонуючи мілітарною й політичною силою, шануватимуть польсько-українську згоду. Додамо до цього, що політичні небезпеки умови з погляду інтересів України знав і бачив Головний Отаман. Історичні спомини про колишню приналежність до Польщі українських земель були в Польщі дуже живі. Перемоги Пилсудського вітали й ті польські табори, що принципово не визнавали іншого розв'язання української проблеми, як поділ України між Польщею і Росією, додаючи в цих перемогах власний політичний зміст.

Ген. Кутшеба припускає, що для маршала Пилсудського стратегічні міркування, конечність мілітарної перемоги над Московщиною, стояли перед політичними міркуваннями на довшу мету. Аргументує він це просто: без мілітарної перемоги політичні завдання не могли бути виконані. А саме ці стратегічні міркування, мілітарна небезпека з боку російського колоса вимагали утворення української армії і вкорочення польсько-більшевицького фронту з тисячі до 600 км. Тому саме два державні мужі і військові вожді легко порозумілися по-над головами своїх опозицій, що гуртували групи громадянства з недорозвиненими державницькими інстинктами. Ген. Кутшеба зазначає, що Польща, підписуючи квітневу умову, не віддавала Україні ні п'яди землі, що була в її посіданні. УНР в моменті підписання умови не мала до страчення нічого, до виграння мала створення армії і здобуття незалежності.

Чому це не вдалося? До обсадження українського фронту треба було, на думку ген. Кутшеби, шість дивізій. Дві українські дивізії сформовано в Бересті. На основі конвенції, Польща зобов'язалася доставити зброю і амуніцію ще для трьох українських дивізій, а шоста дивізія могла бути озброєна воєнною здобиччу. Як могло статися так, що протягом місяця перебування в Києві поповнилися тільки дві дивізії, сформовані в Бересті, — це нам, молодшому поколінню, важко собі уявити. Знаємо, що на Україні вибухали повстання, що творилися протибільшевицькі загони, які ставали на «національному» ґрунті «народніх» повстань, але не поспішали прилучитися до карних рядів армії, під накази українського уряду й командування.

І тепер, коли ми покутуємо ці відповідальні дні, душимося, відчуваючи на кожному кроці тягар поразки, з кожним днем зростає в нас погорда і зненависть до тих, хто в народі українському гасив військовий і державницький дух, хто Головному Отаманові і урядові УНР кидав колони під ноги, кидав і кидає брудні закиди. І з кожним днем зростає наша пошана і любов до згуртованих навколо Головного Отамана і уряду кількох тисяч вірних синів України, вояків Армії УНР, що про них чужий генерал, суворий, об'єктивний суддя, який навіть пам'яті найбільшого свого національного героя, свого обожуваного вождя, не побоявся в деяких випадках доганити, згадує з найвищою пошаною, як про «срязкове військо», як Хоробрий про Хоробрих, Вірний про Вірних.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, P a r i s 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6

При Бібліотеці Музей С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Уже вийшов 6-ий збірник

« З А Д Е Р Ж А В Н І С Т Ь »

орган Українського Воєнно-Історичного Товариства під редакцією полковника Михайла Садовського.

Містить праці таких авторів:

Генерала В. Сальського, генерала А. Пузицького, прокурора Юр. Киркиченка, генерала Ол. Удовиченка, інженера Ів. Гнойового, полковника В. Савченка, хорунжого С. Юревича-Книгинецького, доктора генерала М. Галина, Хв. Сумневича, інженера підполковника А. Марушенка-Богданівського, сотника П. Проценка, поручника Ф. Корольчука, редактора П. Зленка.

59 ілюстрацій на окремих крейдяних картках, 6 схем боїв, 254 ст. вел. вісімки.

Ціна з пересилкою: в Польщі — 7.00 зол., при набуті впрод од Видавництва — 6.00 зол., закордоном — 7.50 зол.

Збірники 1, 2, 3, 4, і 5 — по 6.00 зол.

Збірники «За Державність» — це слава історія наша, писана кров'ю Війська Українського.

Адреса Управи Товариства й Редакції:

Warszawa 22, ul. Opaczewska 54, m. 15, plk. M. Sadowskyj.

П Л А С Т О В І Л И С Т І В К И

художні виконані пластуном Мирославом Григорієвим і видані Товариством «Український Пласт» у Празі

Серія з 4-х листівок

на пластові теми висилається за 4 корони чехословацьк.

Т-во «Український Пласт»: N. K o z u s k , Chodská ul. 16, P r a h a - Vinohrady, Tchecoslovaquie.

У Франції листівки набувати можна в Пластовій Референтурі: — S. Necař, 248. rue St-Jacques, Paris 5 — за 3 фр.

На пошану Гетьмана Ів. МАЗЕПИ

Цього року минає 250 літ, як Іван Мазепа обняв гетьманську булаву (25 липня ст. ст. 1687 року). З цієї нагоди Українська Бібліотека імена Симона Петлюри в Парижі (41, rue de La Tour d'Auvergne) влаштували

ВИСТАВУ ПРИСВЯЧЕНУ ПАМ'ЯТІ І. МАЗЕПИ

Значна частина вистави торкається союзу Мазепа з Карлом XII. На виставі зібрано колекцію світлин портретів гетьмана, література про нього українською і чужими мовами, гравюри й картини різних малярів, музичні твори й т. и.

Вистава триватиме до жовтня місяця с. р. Для відвідин вистави Бібліотека відкрита щодня, крім понеділка, від 2-ої до 8 год. веч.

Організації вистави допомогли українські наукові інституції та окремі особи. Підчас вистави буде кілька відчитів.

Упорядчик вистави — артист-маляр Л. Перфецький.

Висока Школа Позаочних Студій

Український Технично - Господарський Інститут

в Подєбрадах у Чехословаччині

приймає й далі без обмеження речінця вписи на такі студії:

1) Високошкільний Економічно - Кооперативний відділ—8 семестрів, підвідділи: кооперативний та торговельно-промисловий.

2) Висока Школа Політичних Наук — 6 семестрів.

3) Курси Українознавства — 3 семестри.

4) Фахові й практичні короткочасні курси: бухгалтерії, чужих мов (англійської, німецької та французької), пасічництва, садівництва, консервації й технічного перероблення садовини та городини, обробки шкіри, миловарства, радіотехніки, фотографії.

Звертатися на адресу: Ukrajinský Technicko-Hospodářský Institut. P o d ě b r a d y . T e č e s l o v a q u i e .

21 липня 1937 року в м. Омекурі у Франції, після тяжкої хвороби упокоївся Генерал-хорунжий Армії УНР

Микола УДОВИЧЕНКО

про що повідомляють дружина і брат Покійного.

Поховано його 23 липня на кладовищі в Омекурі.

ХРОНІКА

З Великої України

— Чистка серед українських письменників. «Известия» з 29. VI повідомляють: «З великим спізненням перейшло на зібранні письменників Харькова обговорення питання про «троцькистсько-авербахівську диверсію» в літературі. Збори поставили перед управою союзу совітських письменників України питання про Микитенка, Кириленка, Фефера, Городського, Гольдіна й Усенка, які проводили «авербахівські гасла» до українського письменства, а тепер мовчать і не дають повної оцінки своєї колишньої діяльності. Збори зажадали від управи ССПУ негайної зміни проводу української «Літературної Газети» (Тордов, Патяк), який по думці письменників Харькова не може провадити її політично. Вони зажадали тако-ж зміни проводу й українського часопису «Літературний Критик». Спізнення цього виступу та обставина, що він вийшов не з Києва, а з Харькова, доводять, що опозиція українських письменників триває далі.

— Дальший розвиток опору українського Донецького басейну. «Известия» з 13 липня пишуть: «Донбас серце соціалістичної індустріалізації. Троцькистсько-бухаринські шкідники кинулись з особливою люттю провадити тут свою несамовиту роботу і завдали величезну шкоду «всесоюзній кочегарці» (опалова централя). Вони здеорганізували виробництво в багатьох шахтах, розвалили роботу стаханівців, допровадили басейн до систематичного недовиконання планів. Керманічі «Донбасвугілля» Саркісов-Бажанов, не зважаючи на величезну матеріально-технічну та організаційну підтримку, не лише

не зліквідували наслідків шкідництва, а й допустили дальший занепад добування вугілля.

Протягом першої половини року «Донбас» «заборгував країні» 6 мільйонів тон вугілля. Пересічне денне добування вугілля впало з 214.919 тон в січні і 208.804 тон в червні до 197.000 тон протягом 8 днів липня. По-над половину втрат вугілля припадає на масові аварії, що трапляються щодня в шахтах. Характеристичні тако-ж повідомлення в совітській пресі про саботаж пошукування природних скарбів в окремих національних республіках і районах. Поневолені нації слухно бороняться всіма засобами проти хижацької господарки Москви на їх землях, що служить лише для сучасного розвитку московського імперіалізму.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі

За місяць червень поступили такі пожертви у франках: 1) Українська Громада та Відділ Т-ва Українських Вояків у Брюселі — збірка під час академії пам'яті С. Петлюри — 50.95 фр., 2) Проф. Валеріяна Горбачевського з Мукачеве — збірка — 61. 60 фр., 3) Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції — 50 фр., 4) Гуртка Українців у Вілляр — 80 фр., 5) Української Національної Колонії в Харбіні — 151.20 фр., 6) Філії в Ліоні Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції — 95.50 фр., 7) Мешканців Української Станиці в Каліші — збірка п. сотника Тисаревського — 114.30 фр., 8) Во-

линського Українського Об'єднання в Луцьку. — збірка передана через п. посла Ст. Скрипника — 392 фр., 9) Ред. «Тризнаба» — 300 фр., 10) п. Є. П. з Волині — 21 фр., 11) п. Ол. Калюжного з Ковля — збірка з рр. 1936 і 1937 — 63 фр., 12) Представника Б-ки Дм. Геродота в Букарешті — збірка під час академії в Букарешті — 310.50 лей рум., 13) п. Ол. Коряко з Журжі — 40 лей р., 14) Української Громади в Бакеу — збірка р. 1936 — 340 лей, та р. 1937 — 305 лей, 15) Укр. Громади в Пятри-Нямца — 100 лей, 16) Гуртка Українців у Крест (Франція) — 28 фр., 17) Українців у Гаврі й Гарфлері — збірка п. Бернакевича — 35 фр., 18) Бібліотеки Союзу Лицарів Залізного Хреста в Бійянгурі — збірка — 55 фр., 19) Укр. Громади в Шанхає — збірка — 205 фр., 20) Олекси Снявського — 25 фр., 21) Бориса Бокітька з Англії — 13.70 фр., 22) В імені новорождених Анни Віль та Антонини Яценкової присутні на їхніх хрестинах 30 травня — 125 фр., 23) Української Громади в Оден-летіші — 81.50 фр., 24) Української Колонії в Подебрадах — 23.85 фр., 25) На лист покладений в читальні Б-ки в Парижі — 60 фр., 26) п. Є. Вирового — 50 фр., 27) Відділу Т-ва Вояків у Льєжі (Бельгія) — 77 фр.

Всього за червень—2293.75 фр., а від початку року—8105.95 фр.

— По іменний список ч. 44 осіб, що склали датки на Українську Бібліотеку імені С. Петлюри в Парижі.

На підписний лист Міжорганізаційного Комітету Вшановання та Оборони Пам'яті С. Петлюри в Празі (Чехословаччина), датки зложили п. п.: Проф. А. Яковлів — 20 кор. ч., пані П. Яковлева — 10 кор. М. І. Кабачкова — 20 кор., І. Л. і В. Садовські — 20 кор., підпис нечиткий — 5 кор., д-р Пасічник — 5 кор., А. Зубенко — 30 кор., Н. і М. Битинські — 10 кор., Н. і Д. Козицькі — 10 кор., Д. Антончук — 10 кор., О. Гайманівський — 10 кор., Крицький — 5 кор., Л. Янушевич — 2 кор.,

Д. Гурскі — 10 кор., невідомий — 10 кор., Іляшенко — 3 кор., підпис нечиткий — 10 кор., підпис нечиткий — 5 кор., Гриць Калюжний — 2 кор., Федь Кордонський — 5 кор., В. Процько — 1 кор., П. Головок — 2 кор., підпис нечиткий — 3 кор., Якубовський — 5 кор., В. Орел — 5 кор., Д-р Еф. Бойчук — 1 кор., невідомий — 1 кор., підпис нечиткий — 2 кор., підпис нечиткий — 5 кор., Ставинський — 10 кор., підпис нечиткий — 2 кор., підпис нечиткий — 1 кор. 50, О. С. — 2 кор., І. та З. Мірні — 20 кор., Бочковський — 10 кор., Слюсаренко — 10 кор., М. Славінський — 5 кор., П. Зленко — 5 кор., Ревюк — 5 кор., і Грушецький — 5 кор.

На підписний лист п. Бобра (Віллар-де-Плянай, Франція) датки зложили: п. п. Завальницький — 25 фр., Котик — 10 фр., Воблий 10 фр., Льодій — 10 фр., і П. Бобро — 25 фр.,

На підписний лист ч. 854, філії в Ліоні Т-ва 6. Вояків Армії УНР у Франції, датки зложили у франках: п. п. А. Ганченко — 10, Ларіончук — 5, Наливайко — 2, Андруневич — 3, Куцевол — 5, Гончарук — 3, Анушко — 2, Самотній — 1, підпис нечиткий — 1, М. Губар — 2, підпис нечиткий — 3, Ігнатієв — 5, Бойко — 5, Павловський — 10, Рудько — 3, Кочубей — 5, Ярмола — 3, Ол. Удовиченко — 5, підпис нечиткий — 2, Полк. Таран — 5, П. Горбань — 5, Попель — 1 фр. 50., і підпис нечиткий — 2.

Всім жертводавцям Рада Бібліотеки складає щирю подяку.

— — —

— С л у ж б а Б о ж а в Українській Православній Церкві в Парижі, що відбулася в неділю, 1 серпня, притягнула до церкви поважне число паризьких українців.

Правив о.-прот. І. Бриндзан, виголошуючи тако-ж добру проповідь на тему стихійного пробудження релігійного почуття в традиційних українських формах у нашої молоді по деяких країнах, де п.-о. тільки що подорожував,

у якій говорить українська кров, підкреслюючи при тому значіння української церкви, як чинника українського національного виховання.

— Панахиду за спокої душі ген.-хор. Миколи Удовиченка відправлено було п.-о. І. Бриндзаном після служби Божої в Українській Православній Церкві в Парижі 1 серпня с. р. за численної присутності членів паризької української колонії.

— Загальні збори Української Громади в Греноблі відбулися в неділю, 18 липня с. р. На цих зборах обрано було нову Раду Громади в такому складі: голова — п. Рогатюк, заступник голови і скарбник — п. Степаненко, секретарь — п. Лопатько. До Ревізійної Комісії обрано: п. Вонарха-Варнак, голова, і пп. Червонецький та Дорожинський — члени, п. Серга — запасовий член.

Бібліотекарем Громади і надалі залишається п. Вонарха-Варнак.

Адреса Громади: S. Rogatjuk, 63, rue Nicolas Chorier. Grenoble (Isère).

— Господарча Рада у Франції. На одному з засідань Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції постановлено було заснувати при Союзі Господарчу Раду, яка б мала зайнятися відшукуванням способів господарчого піднесення Союзу та проведенням їх у життя для зміцнення Союзу, як організації, та можливої помочі тако-ж окремим членам, що творять організації Союзу.

Створити Господарчу Раду доручено було членові Генеральної Ради інж. С. Нечасві, під його головуванням. В результаті вжитих заходів дали свою ласкаву згоду ввійти до Господарчої Ради, яко члени, пп. Гр. Довженко, б. член Центральної Ради, та ген.-хор. 6. Башинський, б. командир 2 гарматної бригади.

Господарча Рада, приступаючи до своєї діяльності, випустила

ч. 1-ше свого неперіодичного журналу «Господарський Бюлетень».

У Польщі

— Комісія Перекладу Святого Письма і Книг Богослужбових при Українському Науковому Інституті у Варшаві під головуванням Пого Блаженства, Блаженнішого Діонісія, Митрополита Варшавського і всієї Польщі, 5 липня с. р. ухвалила визнати за згідні з грецьким оригіналом та, коли були місцеві особливості, з уживанням Св. Автокефальною Православною Церквою в Польщі церковно-слов'янським перекладом — переклади на українську мову: 1) Малого Октоїху, 2) Чину Загального Молебня, 3) Молитов перед Св. Причастям, 4) Великоднього Канону, 5) Чину Похорону Мирян, 6) Чину Похорону Дітей, 7) Чину Похорону на Світлому Тижні, 8) Чину молебня в Державні Свята, 9) Чину Молебня перед Початком Науки, 10) Чину Сповіді, 11) Чину Сповіді й Св. Причастя Хворого та 12) Акафісту Пресвятій Богородиці.

Перші три переклади виконав проф. Михайло Кобрин, Великодній Канон перекладав проф. Михайло Кобрин та Віктор Якубовський, решту перекладів запроєктувала Луцька Підкомісія під головуванням Пого Преосвященства Преосвященнішого Полікарпа, Єпископа Луцького.

Усі переклади були остаточного зредаговані Українським Науковим Інститутом у Варшаві.

В Чехословаччині

— Бесіда влаштована на честь о.-прот. І. Бриндзана Українським Жіночим Союзом у Празі, в помешканні своєї їдальні, відбулася 21 червня с. р. Відкриваючи збори, голова Союзу п. З. Мірна привітала дорогого гостя, як представника української національної церкви, яка несе українському народові ідеї примирення, любови

як до свого ближнього, так і до того далекого, нашої рідної батьківщини, що за її визволення ми так терпимо на чужині. Ці самі-ж ідеї по-над партійного об'єднання, позакласової боротьби, ідеї єдиного фронту національних сил проводить у своїй громадській праці й українська жінка, свідомо українська громадянка.

Головував на цьому прийнятті акад. проф. д-р Ст. Смаль-Стоцький, який у своїй промові, торкнувшись питання соборності Української Держави, твердив, що він себе відчуває ні галичанином, ні буковинцем, а завжди на всіх землях українських тільки українцем, і що ми нашої соборності досягнемо тільки тоді, коли з щирістю й довір'ям один до одного виявлятимемо людяність і правду в своїх взаємовідносинах.

Проф. Яковлів у своїй промові поінформував збори про те, що заслуги о.-прот. Бриндзана перед українською національною церквою були відзначені українським урядом, і о. І. Бриндзан являється тепер духовним представником української еміграції взагалі.

З дальшими промовами виступали: проф. М. Славінський, письменник У. Самчук, інж. Галька і нарешті сам гость прот. Бриндзан, який дякував українській прасі за еміграції за всі добрі слова до нього звернені, констатував незломність духа української еміграції, її стремління до об'єднання в українській національній церкві й глибоку віру в досягнення нами та здійснення наших національних ідеалів. З. М.

* * *

Після служби Божої у Ржевницькій гімназії, яка мала місце 25 червня с.р., п.-о. Бриндзан оглянув (тако-ж) гімназію та інтернат, а потім обідав спільно з учнями й учителями.

На прощання гімназійний хор заспівав п.-отцеві «Многая літа».

Треба побажати, щоб приїзд о.-прот. І. Бриндзана до Праги був не останнім, а лише добрим початком. М. О.

В Китаю

— В день одинадцяти річниці смерті св. пам. Головного Отамана С. Петлюри, 25 травня с.р., п. Й. Сніжний від імени Української Громади в Шанхаю виголосив через шанхайське радіо промову по-українськи на тему «День українського національного героя Симона Петлюри».

Бібліографія

Василь Наливайко. По Святій Землі. Видавництво Ірклій. Львів, 1937. Ст. 292, з 95 малюнками і 1 планом.

Хоча література подорожей по Святій Землі веде на Україні свій початок од славного чернігівця, ігумена Данила, а у XVIII стол. позначилася таким визначним твором, як «странствованія» киянина Василя Григоровича-Барського (видані вперше українським істориком В. Рубаном в 1778 році), але, видно, в давні часи наші люди більше цікавились такими подорожами, бо ось за ближчих до нас часів нікому не спало на думку списати свої подорожні вражіння й взагалі дати новіший опис Палестини, хоч мандрувало по ній немало наших земляків. Ця щаслива думка натхнула вже за останніх років доктора Василя Наливайка, лікаря-хірурга, ветерана нашої визвольної боротьби 1918-1920 років в рядах Армії УНР. Він відбув в-осени р. 1933 трьохмісячну подорож до Палестини й Сирії і оце ділиться своїми вражіннями з українською громадою в тільки що виданій ним книзі.

Автор каже в своїм післяслові, що його єдиним бажанням було дати правдивий і неприкрашений нарис сучасної Палестини, якою він її бачив. Але, ідучи туди, він перестудіював обширну літературу різними мовами, і тому ми знаходимо в книзі не тільки опис подорожніх вражінь і пригод, але й силу історичних, топо-

графічних і археологічних відомостей, так що перед читачем встає живий образ давньої й сучасної Святої Землі. Автор розповідає про все це так цікаво, в такій живій формі, що книга його читається з початку й до кінця з неослабним інтересом. Маємо дуже цікаво уложені опис Яффи, Тель-Авіви, Віфлієму, Хеврону, околиць Йордану й Мертвого моря, Єрихону, Назарету, Тиверіади, Тиру, Сідону, Бейруту, Дамаску й цілого ряду інших місцевостей, але в осятку авторової уваги, натурально, стоїть Єрусалим, і йому він присвячує найбільше місця у книзі. Цікавий дуже опис Мазепиною плащаниці дару Великого Гетьмана Божому Гробу.

Спеціальну увагу звертає автор на сучасні арабсько-жидівські відносини в Палестині; в кінці книги він подає навіть особливий розділ про жидівську колонізаційну акцію в Палестині, започатковану відомим провідником сіоністів Теодором Герцлем.

Автор — вірний син православної церкви і вся його книга перейнята духом пошани й відданості нашій стародавній, батьківській вірі. Нераз на сторінках своєї книги він, може навіть без особливої до того потреби, поємує з римо-католиками, підкреслює різні факти невідповідного поведіння католицького духовенства в Палестині. Але разом із тим він — і ширій українець, який мандрує по Святій Землі з думкою про свою рідну землю, й подібно до свого славного попередника, ігумена Данила, не раз порівняє місця, які бачить, з своєю рідною Кам'яничиною на Поділлі. І це надає його викладу якийсь особливе, тепле почуття інтимного зв'язку авторового з далекою батьківщиною.

Книга оздоблена численними ілюстраціями (коля сотні), здебільшого з фотографічних знімків, пороблених автором в часі його мандрівки. Взагалі видано книгу, як наші теперішні обставини, розкішно: прегарний друк і папір, добрі ілюстрації, взагалі дуже чепурний зовнішній вигляд.

Безумовно, книга д-ра Наливайка є цінним вкладом в нашу літературу, і ми бажаємо їй як найширшого розповсюдження.

Книголюб.

— «Український Театр». У Празі з'явився новий орган української преси — «Український Театр», який у ввідній статті ставить своїм завданням інформувати українське громадянство із станом театральної справи по всіх землях, де живуть українці. Багаті інформації з театального життя подаються із совітської України, Галичини, Чехословаччини, Далекого Сходу й т. д. Із статей подано дві: Д. Антоновича — «До кризи українського театру», та Ол. Чернової — про драматурга-сатирика в совітах М. Куліша.

Некролог

† Генерал-хорунжий Микола Удовиченко. Після тяжкої хвороби 21 липня с. р. в м. Омекурі (департамент Мйорт-Мозель) помер у Франції один з найстарших та заслужених воєнків Армії УНР генерал-хорунжий Микола Удовиченко.

Небіжчик після закінчення середньої освіти в реальній школі ім. принца Ольденбургського, вступив юнаком до Военно-Топографічного Училища в Петрограді. В 1905 році, в ранзі підпоручника Корпусу Военних Топографів вступає він до лейб-гвардії Павловського полку. Далі він, вже як старшина-топограф, провадить триангуляційні та топографічні роботи в районі м. Риги. В 1908 році вступає до Военно-Юридичної Академії в Петербурзі, але через слабкість здоров'я мусів припинити науку та з другого курсу повернутись до своєї основної праці — топографа. З 1912 року ген. Микола Удовиченко перебуває на службі в Военно-Топографічному відділі в м. Києві.

З початку великої війни покійний, на власне бажання, вступає

в похід у складі 129 Бесарабсько-го полку (м. Київ). З цим полком він перебуває у всіх боях, особливо важких на р. Сані, під м. Красноставом, командуючи сотнею, а пізніше курінем. В січні місяці 1915 року з наказу головнокомандуючого південно-західним фронтом він призначається до воєнно-топографічного відділу штабу сього фронту та на цій посаді й перебуває до початку революції.

З початком революції небіжчик відразу став у лави Української Армії. При Центральній Раді він тимчасово виконував обов'язки українського комісара при штабі південно-західного фронту. На його долю випало відповідальне завдання формувати українські частини на згаданому фронті. При ворожому ставленні з боку вищого російського командування до створення українських частин, ця праця натикалась на різні перешкоди, аж до загроз віддання під польовий суд за «зраду». При діяльній участі цокійного, на південно-західному фронті було сформовано I український корпус (в командуванні яким вступив був. ген. Скоропадський).

Небіжчик приймав енергійну участь у скликанні всіх військових з'їздів у Києві, а після створення Генерального Військового Комітету на чолі з С. Петлюрою, приймав участь в його праці. В серпні місяці 1917 року, з наказу генерального секретаря військових справ С. Петлюри, він командидується до м. Києва, де приймає участь у створенні військового секретаріату. В січні міс. 1918 року, під час повстання большевиків у Києві, ген. Микола Удовиченко, на чолі відділу із співробітників військового секретаріату, приймає енергійну участь у ліквідації повстання. З боєм цей відділ звільняє від большевиків центральний телеграф, ліквідує большевицький відділ, що зайняв отель «Прага».

Дальша його служба при Центральній Раді, гетьмані, Директорії, відбувалась у військово-міністерстві в ролі начальника персонального відділу.

Будучи слабого здоров'я (туберкульоз), він за цей час пере-ніс тиф, запалення легенів. За листопадової катастрофи 1919 року хворим на тиф залишений був у м. Проскуріві, де з неймовірними труднощами врятував себе від арешту контр-розвідкою Доброармії.

З відходом нашої Армії на територію Польщі, він деякий час залишається в м. Ченстохові, куди евакуовано було військово-міністерство, а далі перебуває, як інтернований, в таборі у Каліші.

Напівголодне існування в Ченстохові, умови перебування в таборі цілковито підірвали його здоров'я. В 1924 році небіжчик з черговою партією українських воєнів від'їздить на роботу до Франції на металургійний завод в м. Омекур, де в ролі «машиніста» і працював до останнього дня свого життя.

Боротьба за існування, праця на заводі в отроєному газами повітрі, фізичні страждання від хвороби цілковито розхитали його нервову систему. На еміграції небіжчик не мав сили приймати участі в українському житті.

21 липня с. року його організм більше не витримав і змучене українське серце перестало битися. Не довелось йому, тому з перших, що на своїх плечах понесли справу визволення українського народу, що виконали всю «чорну» початкову працю при створенні Української Армії, дочекатись здійснення своїх мрій.

Похорон одбувся 23 липня, в присутності адміністрації заводу, численних товаришів по праці та української колонії. Труну було прикрито українським прапором.

Поховано його на кладовищі в Омекурі. Ч.

Конгрес національних меншин в Лондоні

Тринадцятий Конгрес Національних Меншин відбувся в Лондоні 14 і 15 липня в конференційних саях «Вестмінстер

Централ Гола». Відкрив конгрес проф. д-р Курчинський, делегат російської меншини в Естонії та член президії конгресу. З тої причини, що президент конгресу д-р Посип Вільфан був хворий і не міг прийти до Лондону, проф. Курчинський, в порозумінні з членами відділу запропонував на президента цього конгресу українського делегата з Румунії посла д-ра В. Залозецького. Пропозицію відділу прийняли члени конгресу одногосно і д-р В. Залозецький став головою тринадцятого Конгресу Національних Меншин. Рівночасно вибрано тако-ж і членів президії, до якої увійшли представники угрів, німців, українців та ин.

Після вибору д-р Залозецький перебрав провід конгресу та покликав до слова лорда Дікінсона, знайомого прихильника меншин (лорд Дікінсон належить тако-ж до президії Англо-Українського Комітету). Після дуже прихильної промови лорда Дікінсона забрав слово сам президент конгресу і короткими словами переказав становище меншин та їхні сподівання. Після його промови забрав голос полк. Мальон.

Під час ранішнього засідання постановив конгрес надати почесне членство двом найзаслуженішим англійським приятелям меншин, а саме лордові Дікінсонові та серові Волтерові Нейпірові.

Після обіду відбувалися дальші читання рефератів на різні теми, зв'язані з меншовестим питанням. Увечері того-ж дня відбулося прийняття в Гайд Парк Готелю, на якому були присутні, крім делегатів, тако-ж визначні англійські гості, чужинецькі послы й інші.

15 липня перед полуднем відчитано ряд дальших рефератів, в тому й українського, після обіду відбулися дальші наради, прийняття резолюцій та офіційне закінчення конгресу. Після того всі делегати перейшли до Палати Послів на чай, влаштований групою англійських послів. Після чаю — інформативні сходи в конференційній салі Палати Пос-

лів, яку було виповнено по береги. Предсідником цих сходи в був посол Бен Райлей, а в президії засіли послы члени президії Конгресу Меншин. Предсідник покликав до слова чотирьох послів-гостей — угорського посла в Чехословакії п. Гезу ф. Сілле, угорського посла в Румунії барона Пошіку, німецького посла в Чехословаччині архитекта Руту і врешті українського посла в Румунії та президента конгресу д-ра В. Залозецького. Всі бесідники говорили по десять хвилин, а після їхніх промов англійські послы ставили свої запити і вив'язалася незвичайно жива й цікава дискусія, яка оберталася головню біля питання, як можна допомогти меншинам через Лігу Націй.

Увечері відбулося прийняття для української делегації на конгрес, яка складалася з слідуючих осіб: пос. В. Мудрого, голови Української Парламентарної Презентації, пос. З. Пеленського, пос. д-ра В. Залозецького і д-ра В. Ю. Кисілевського. Прийняття влаштував Англо-Український Комітет, присутніх було біля 100 осіб, багато представників преси лондонської, провінційної та чужинецької, включно до японської. Українські представники мусіли відповідати на численні запити про українські та східноєвропейські справи.

В п'ятницю, 16 липня, відбулося перед полуднем останнє засідання езекутиви і закінчення праці конгресу. Резолюції, які прийняв конгрес, відносилися головню до справи реформи Ліги Націй. Конгрес заступає думку, що коли Ліга Націй приступить до справи реформи меншовестової процедури, то повинна запросити на наради тако-ж представників меншин, як сторони безпосереднє заінтересовані.

Англійська преса дуже прихильно поставилася до жадань меншовестей та присвятила чимало місця тим справам. Взагалі можна сказати, що англійські політики й громадянство брали живу участь у конгресі.

(Х к б у р о , Лондон).

**З'їзд французької Національної
Федерації Інвалідів та бувших
Комбатантів**

Черговий з'їзд французької Національної Федерації Інвалідів та б. Комбатантів, до якої афілійоване Т-во б. Вояків Армії УНР у Франції, відбувся цього року у Версалі 10-11-12-13 липня. З огляду на пертурбації, які зараз переживає Франція, конгрес федерації пройшов під знаком урегулювання внутрішніх стосунків, і тому Національна Федерація відбула цей конгрес спільно з Генеральною Асоціацією Інвалідів Війни (AGMG), з якою знайдено шляхи до порозуміння і, можливо, до злиття. Тому участь нашого Т-ва була лише репрезентативною.

Делегація Т-ва складалася з п. Ковальського, генерального секретаря Т-ва, та п. Корбелецького, кооптованого до складу Управи, які мали розмови як з провідними колами федерації, так і з представниками чужинецьких організацій, що були там присутні. Ці розмови виявили тако-ж прихильне до українців відношення, яке було й давніше.

Не приймаючи участі у розрішенні внутрішніх проблем Франції, які є дуже складними, Т-во все-ж уважно слідує за їхнім ходом і тримає контакт з тими колами, які симпатизують нашим змаганням і нашим потребам.

**Телеграма короля Георга VI
Українській Колонії в Шанхаю**

З нагоди коронації Їх Величностей Короля й Королеви Англії, Українська Колонія м. Шанхаю, що знаходиться на англійській концесії, вислала Їх Величностям привітальну телеграму з висловками найглибшої пошани й вдяки.

У відповідь на це 15-го травня Українська Колонія м. Шанхаю отримала таку телеграфну відповідь Їх Величностей :

«Мною отримані ваші українські поздоровлення. З великою при-

ємністю його приймаю, а тако-ж дякую за почуття, які ви нам висловлюєте і в свою чергу поздоровляю всю Українську Колонію м. Шанхаю, і вважаю, що проживаючі на англійській концесії українці рівні в правах з нашими підданими, вірними мені.

Король Георг VI і королева Єлисавета».

(За «Маньджурським Вістником»)

Листування редакції

— ВШП а н о в і Й. С н і ж н о м у . Шанхай. Дякуємо за надіслані матеріяли. Ми їх передали до Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі.

**Збірка на пам'ятник полковникові
М. Татарулі**

Управа Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції повідомляє, що вона продовжує збірку пожертв на пам'ятник на могилі полк. М. Татарулі, яку заініціював п. прем'єр-міністр В. Прокопович.

Управа звертається до всіх членів Т-ва та громадян з прохання своїми жертвами допомогти як найскорше поставити пам'ятник на могилі видатного вояка та патріота.

Пожертви прохасмо висилати на ім'я Уповноваженого Т-ва в Шалеті п. сотн. Пашина, 15 rue de l'Ecole, V é s i n e s - C h a l e t t e (Loiret), або на Управу Т-ва, 248, rue St-Jacques. Paris 5.

— Р о з ш у к у ю т ь . Петро Фролов розшукує свого брата Миколу Федоровича Фролова, що родився в Путивлі на Чернігівщині і який служив у Чорному полку 1-ої Запорізької дивізії Армії УНР. Просять осіб, які знають про перебування Миколи Фролова, писати по адресі: M. F r o l o f f , 44, rue Poincaré, A l g r a n g e (Moselle). France.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА У ФРАНЦІЇ

Українська еміграція, будучи явищем суто політичного характеру, і свою діяльність весь час зкерувувала головним чином у бік політичної чинності. Довгий час не зверталось нашою еміграцією належної уваги на інші, не менше важні й необхідні галузі діяльності, як, наприклад, матеріяльне зміцнення себе самої, яке б, зрозуміло, могло послужити надійною базою і для успішнішого ведення політичної акції.

Окремі спроби матеріяльного зміцнення на ґрунті господарчої чинності було проведено нашою еміграцією по різних країнах, але в більшості випадків такі спроби робилося мало організовано або не властивими способами, і тому часто не давали вони сподіваних наслідків.

Що-далі, одначе, то все частіше чути у нас голоси про те, що настають все трудніші умови життя, про все обмеженіші можливості праці для наших окремих організацій. Тому що-далі, то все настирливіше встає перед нашою еміграцією і питання свого матеріяльного зміцнення. Щоб по можливості цьому зарадити у Франції, при Союзі УЕО і покликано до життя Господарчу Раду.

Господарча Рада опрацьовує і предложить заходи, які вона буде вважати за доцільне провести в життя для виконання свого завдання. Для організованого обговорення цих питань і пропаганди своїх думок Господарча Рада буде неперіодично видавати свій журнал «Господарський Бюлетень», перше число якого вже вийшло в світ.

Разом з тим для досягнення своїх завдань Господарча Рада вважає за необхідне

створення спеціального господарчого фонду,

основного капіталу, без якого неможливою була б діяльність Господарчої Ради. До закладення такого першого основного фонду і закликає Господарча Рада українську еміграцію дорогою внесення кожним нашим емігрантом одного або кількох уділів по сто франків. Ці уділи будуть являтися власністю тих, що їх внесуть, а капітал ними таким чином складений ні на що не буде зужитий, та буде служити лише матеріяльною базою, що дасть можливість обережно, планово й поволі провести завдання Господарчої Ради:

- 1) Зміцнити господарчо окремі організації,
- 2) Допомогти зміцнитись господарчо й окремим особам.

Для започаткування збирання необхідного Господарчого фонду члени Господарчої Ради самі внесли перші стофранкові уділи. Таким чином зібрано вже перших 300 франків, які переходять в скарбниці Генеральної Ради Союзу, поки не заведено буде в банку окремий рахунок для нашого власного українського фонду на еміграції, при допомозі якого

ми будемо допомагати самі собі

Бо ми самі собі багато де в чому допомогти можемо. Треба для того лише організованості, довір'я до самих себе та віри в свої власні сили, які існують, але які дуже часто не можуть себе проявити, поки їх належно не організовано.

Проведення цього завдання в життя вимагає од нас солідарності й певних зусиль, але не жертв.

Можливо, це буде трудне завдання в наших умовах. Але у всіх наших емігрантів знайдеться, ми віримо, і розуміння справи, і довір'я, як рівно-ж охота до зусилля на свою власну користь та бажання бачити нашу еміграцію в цілому піднесеною на вищий щабель своєї сили й організованості.

**Зголошуйте свої уділи до Господарчого фонду !
Закладіть свою господарчу силу своїми власними руками !**

Гроші можна вносити кожному з членів Господарчої Ради

Інж. Семен Нечай

Голова Господарчої Ради
Член Генеральної Ради Союзу УЕО у Франції
(поштова адреса: S. N e s a j, 23, rue Bénard, Paris 14).

Інж. Гр. Довженко

Член Господарчої Ради
Б. Член Центральної Ради

(поштова адреса: Hr. Dovzenko,
Quartier de l'Etang, M o u g i n s,
(A. M.)

Ген.-хор. Євген Башинський

Член Господарчої Ради
б. командир 2 гарматної бригади.

(поштова адреса : E. Bachinsky,
10 av. Gambetta, A u d u n - l e -
T i c h e (Moselle).

Ч и т а й т е

Господарський Бюлетень

журнал Господарчої Ради. Виписати його можна за 2 фр. поштовими марками у Голови Господарчої Ради, адресу якого подано вище.

Народня Бібліотека
«УКРАЇНСЬКА КНИЖКА У ФРАНЦІЇ»

має на складі такі книжки:

	франків
Самчук Улас. Кулак. Роман в 2-х частинах	16 50
Будзиновський. Як чоловік зійшов на пана. Гуморист. повість	14 —
Котляревський. Енеїда. Нове видання в 2-х томах	11.—
Масютин В. Два з одного. Повість в 2-х томах	26.—
Мосендз. Засів. Повість	6 25
Горліс-Горський. Холодний Яр. Спогади з повст. боротьби. Том 2-й	16.—
Целенський. Українська пісня в світі. Ілюстровані спогади учасника подорожі капелі Кошиця по Європі. Ілюстровані спогади учасника подорожі капелі Кошиця по Європі.	15.—
Черкасенко Сп. Пригоди молодого лицаря. Роман з козацьких часів в 2-х томах з ілюстраціями	26.—
Читач. Сучасні українські поети. Критичний огляд	6.50
Гомзин Борис. Кров кличе (Кара). Драма на 3 дії (5 жін., 9 чол.)	4.—
Сьома К. Дам'ян Чуприна. Драм. малюнок з козацької бувальщини на 4 дії (3 жінки, 9 чоловіків)	6 —
Черкасенко С. Северин Наливайко. Історична драма на 5 дій (5 жінок, 12 чоловіків)	7.50
Чирський. Отаман Пісня. Драма з повстанчої боротьби на Україні. На 3 дії (3 жінки, 12 чоловіків)	6.—
Богдан Хмельницький, історія його воєн і політики	1 —
Симон Петлюра, його життя і діяльність	1.—
Микола Міхновський. В дореволюційний час	1.—
За Українське море. Історично-політичний нарис	1.—

Крім зазначених вище книжок, постійно маємо на складі і всі книжні новинки. Великий вибір партитур, театральних п'єс, гравюр, портретів.
 Адреса: Bibliothèque Ukrainienne, pour A. Sopilnyk.
 Poste restante. Montargis (Loiret).

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

— Українська Книга, місячник, присвячений бібліології та бібліофілству. Орган Бібліологічної Комісії Наукового Товариства ім. Т. Шевченка та Українського Товариства Бібліофілів у Львові. Ч. 6. 1937. Львів.

— Вістник, місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Липень-серпень 1937. Львів.

— Церква і Нарід, двотижневик, присвячений церковним і церковно-громадським справам. Ч. 12, 15 червня 1937. Крем'янець.

— Biuletyn Polsko-Ukraiński, No 26 (217), 27. VI. 1937. Warszawa.

— Beitræge zur Ukrainekunde, herausgegeben vom Ukrainischen Wissenschaftlichen Institut. VI Heft. Taras Schewtschenko der ukrainische Nationaldichter. Berlin, 1937. Im Verlage der Gesellschaft der Freunde des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes, e. v.

— Slovanský Přehled, sborník pro poznávání politického, sociálního a kulturního života slovanských států a národů. Ч. 6, червень 1937. Прага.

— Annali. Видання: R. Istituto Superiore Orientale di Napoli. Vol. IX, fasc. I, dicembre 1936 — XV.

Сила народу — в силі його культури!

Всі навчаймося своєї літературної мови!
Передплачуйте на 1937-й рік оці видання :

Р І Д Н А М О В А

науково-популярний місячник, присвячений вивченню нашої літературної мови. Плата тільки наперед: річно 6 зол., півр. 3 зол., 1/4 р. 1.60 зол. окреме число 50 гр. За границею в Європі 8 зол., по-за Європою 2 дол. річно. Конто чекове П. К. О. ч. 27110

НАША КУЛЬТУРА

науково-літературний місячник, присвячений вивченню нашої культури. Плата тільки наперед : річно 12 зол., півр. 6.50 зол. 1/4 р. 3.50 зол. окрема книжка 1.25 зол. За границею 15 зол. або 3 дол. річно. Конто чекове П. К. О. ч. 5880.

Для Чехословаччини, Австрії й Мад'ярщини передплата крайова
Журнали видає й редагує проф. д-р Іван Огієнко.
Адреса : Warszawa 4, ul. Stalowa 25 m. 10.

ВИЙШЛА І ПРОДАЄТЬСЯ КНИГА

Д-ра Василя Наливайка

ПО СВЯТІЙ ЗЕМЛІ

В цій книзі автор описує свої враження й спостереження з мандрівки по Палестині й Сирії. Автор побував у Яффі, Тель-Авіві, Єрусалимі, Віфліємі, Хевроні, Айн-Карімі, над рікою Йорданом, на берегах Мертвого моря, в Єрихоні, на горі Карміл, в Акко, Тиру, Сидоні, Бейруті, Дамаску, Сіхемі, Тиверіяді, Назареті, на горі Фавор та інших місцях.

Книга має 292 сторін друку з 95 малюнками, планом Єрусалиму й додатком: Жиди в Палестині.

Ціна книги: в Польщі 7 золотих, в Чехословаччині 40 корон, в Румунії 160 лей, в інших краях та в Америці 2 амер. долара.

Головний склад : Skład Synodalny, Warszawa, Zygmuntowska 13.

Хто виписує з Головного Складу (або в Чехословаччині від автора: Dr. V. Nalivajko, Praha II, Kateřinska 19) за пересилку не платить, а хто виписує не менше як 10 примірників, дістає 30 відсот. знижки. Книга висилається лише за готівку.

Т Е О Д О Р С А В У Л А

має на складі всі українські книжки, ноти, мапи, співаники, календарі, журнали, картини, портрети, листівки, українські товариські відзнаки

На бажання висилається великий ілюстрований каталог.

Ukrainische Buchhandlung Theodor Sawula. Wien 1, Riemergasse No 2.

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходить в 1937 році по-старому і за участі тих самих співробітників.

Запрошено також до співучасті нові видатні літературні сили.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1937 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр.	чис
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3	5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5.5 зол.	3 зол.	0,75	зол.
РУМУНІЯ	550 леїв	300 леїв	150 леїв	50 леїв	25	леїв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6.5 мар.	3.5 мар.	2,5 мар.	0,75	мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А.	3,5 дол.	2 дол.	1.5 дол.	0,75 дол.	0,15	дол.
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15	дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75	б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6,50	лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3	дин.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris 6

В СПРАВАХ УКРАЇНСЬКОЇ МІСЦІ У ФРАНЦІЇ І ВІДДІЛУ ОПІКУВАННЯ ЕМІГРАЦІЄЮ ПРИ НІЙ

п. І. Косенко приймає в помешканні Місії (24, rue de la Glacière, Paris 13)
щодня од год. 10 до 12, крім неділь і понеділків.

На увагу землякам, що приїздять до Парижу на виставу

І Н Ф О Р М А Ц І Й Н Е Б Ю Р О

відкрито в помешканні Управи Т-ва б. Вояків Армії УНР та Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, в якому можна дістати всі інформації що-до Міжнародної Вистави та знайти, в разі потреби, і провідника

щоденно од год. 10 до 12 та од 4 до 6.

Адреса: 248, rue St. Jacques, Paris 5, Телефон: Odéon 15-08.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9
Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Педагог — Комітет. Адміністратор : Іл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet.

Imprimerie L. BERESNIAK. 12. Rue Lagrange. Paris (5).